

Jubilarna spomenica prof. dr. Julija Domca i prof. dr. Gustava Janečka

Edited book / Urednička knjiga

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Publication year / Godina izdavanja: **1924**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:163:676903>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-05-18**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Pharmacy and Biochemistry University of Zagreb](#)

JUBILARNA SPOMENICA

JUBILARNA SPOMENICA

PROF. DR. JULIJA DOMCA
I
PROF. DR. GUSTAVA JANEČEKA

U ZNAK NAROČITE PAŽNJE I ZAHVALNOSTI

IZDAJU:

APOTEKARI KRALJEVINE SRBA, HRVATA I SLOVENACA.

UREDNICI:

MR. DRAGUTIN BATISTIĆ

UREDNIK „VJESNIKA LJEKARNIKA“, ZAGREB

I

MR. ANDRIJA MIRKOVIĆ

UREDNIK „GLASA APOTEKARSTVA“, BEOGRAD-NOVI SAD.

Knjižnica farmakognoskog za

Inv. br.:

Signatura: *Dr. J. Domca, pr. 1*

Račun:

God. nabavke:

Opaska:

L.P. 229.

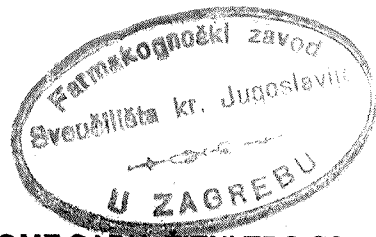
Domca, pr. 1

pr. 2, br. 2

1932.

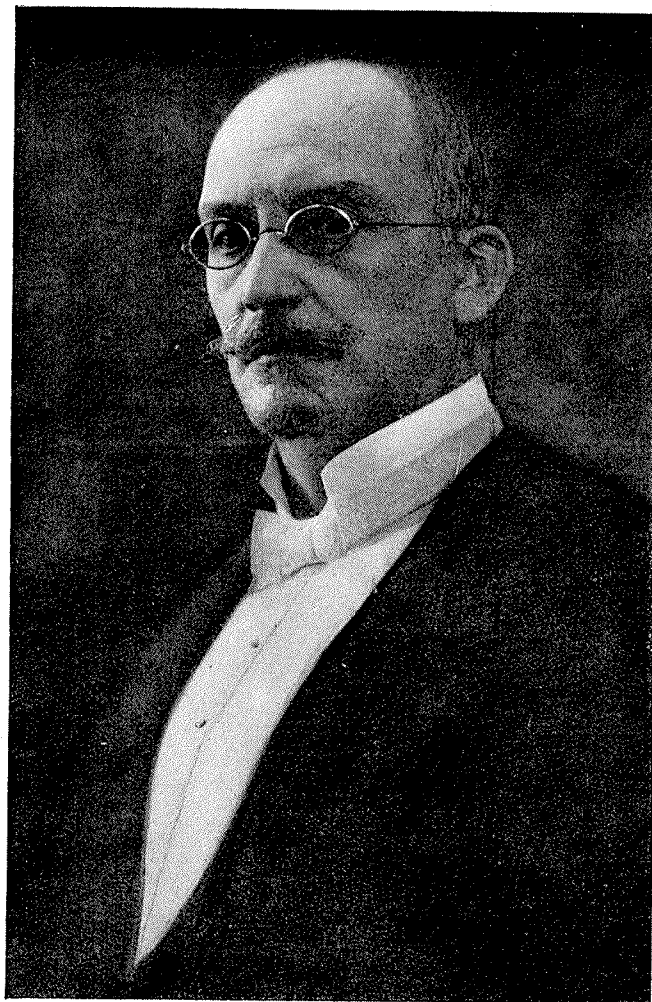
Prof. Dr. Domca

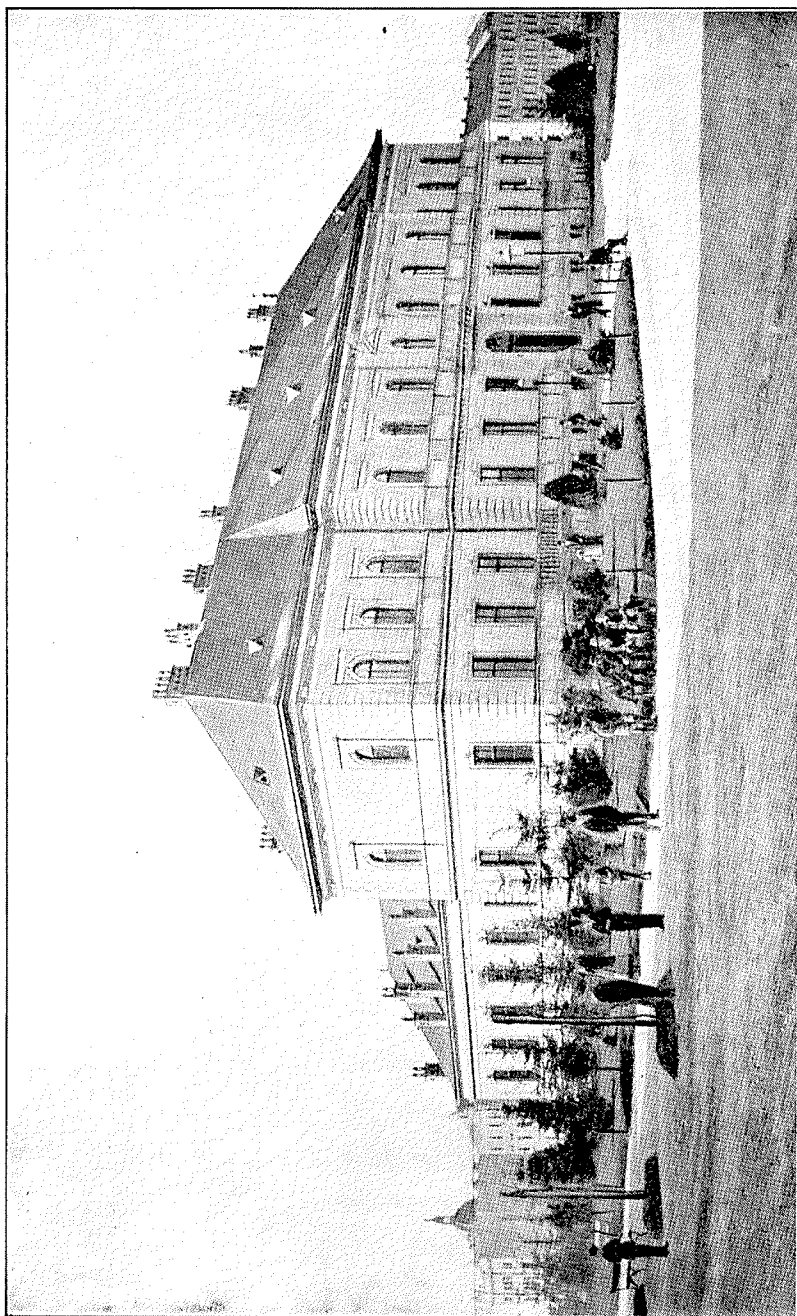
ŠTAMPARNA I KNJIGOVEZNIČA JOVANOVIĆ I BOGDANOV U NOVOME SADU, ŽITNI TRG 22.

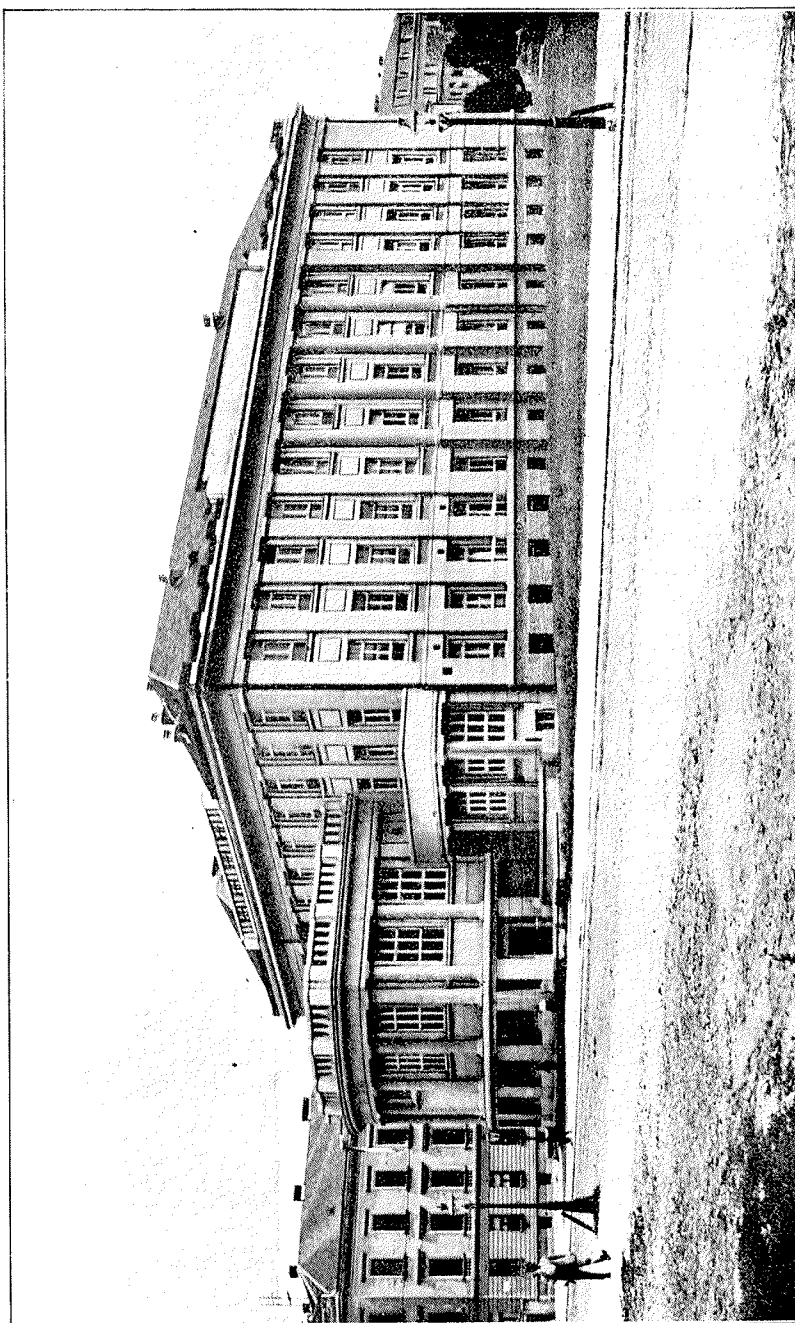
PROF. DR. G. JANEČEK
(Snimka iz god. 1924.)

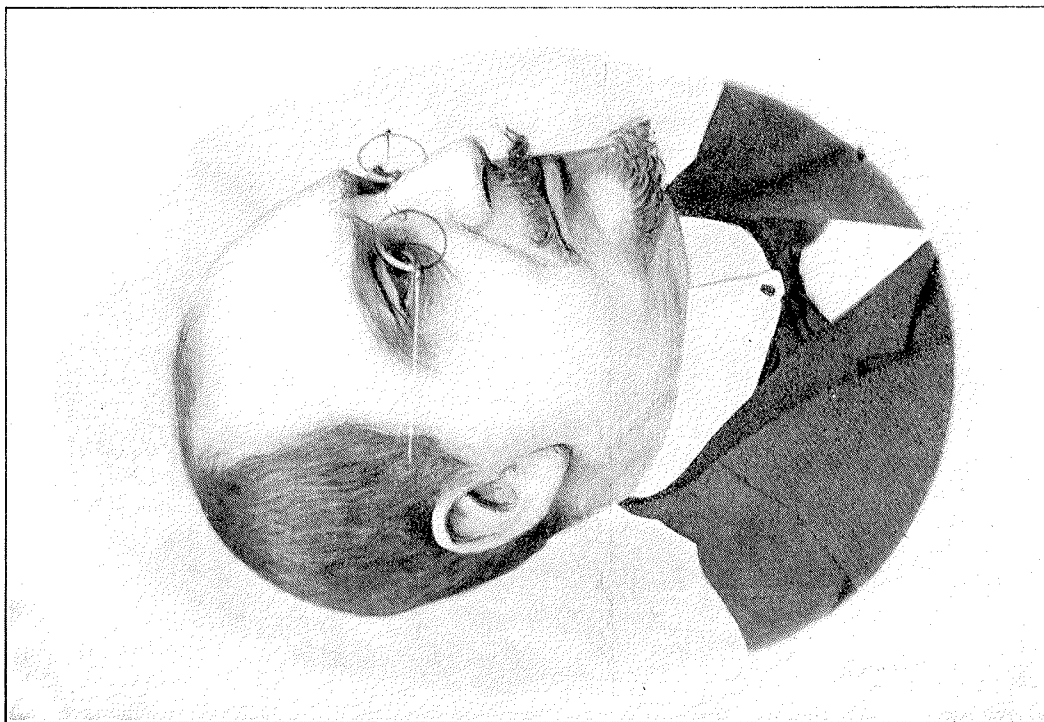
PROF. DR. JULIJE DOMAC
(Snimka iz god. 1922.)

STARI KEMIJSKI ZAVOD NA AKADEMSKOM TRGU.

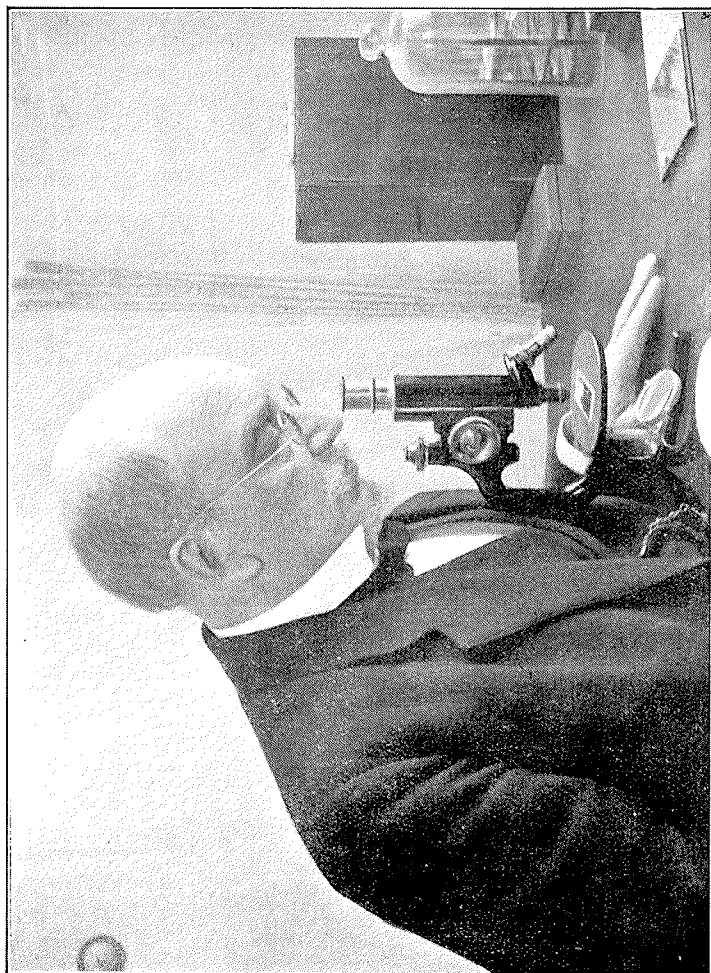
NOVI KEMIJSKI ZAVOD NA MAŽURANIĆEVOM TRGU.

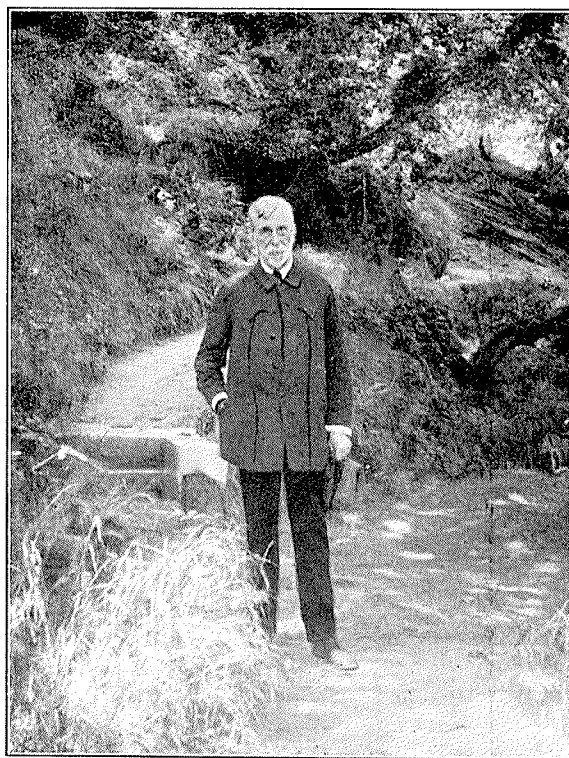
PROF. DR. J. DOMAC (snimka iz g. 1900.)

PROF. DR. JANEČEK (snimka iz g. 1879.)

PROF. DR. J. DOMAC (snimka iz g. 1924.)

PROF. DR. G. JANEČEK
u perivoju svojega posjeda na Plitvičkim Jezerima.

Jubilej Gospodina Dra Julija Domca i Gospodina Dra Gustava Janečka.

Uredništvo Spomenice smatra za vrlo priyatnu dužnost i za veliku sreću što je moglo da se, na ovaj način, oduži i zahvali, u ime celog Apotekarskog staleža, našim velikim Slavljenicima, g. g. Dr. J. Domcu i Dr. G. Janečku.

Naši su veliki Slavljenici posvetili ceo svoj život farmaciji, istrajali u tom radu skoro pola stoleća, i izdigli su farmaciju na savremenu naučnu visinu. Plodni i obilni rad naših Slavljenika na polju naučne i praktične farmacije prodro je u sve redove našeg staleža, a blagotvorni uticaj toga istrajnog, odanog i uspešnog rada osećaju danas svi članovi našeg staleža, i osećaće ga, još, i budući naraštaji. Potpuno je razumljivo, prema tome, da se u svima apotekarima javila spontana misao i želja da se ova Spomenica izda.

Medjutim, uredništvo je svesno da je ova Spomenica tek jedan malen znak priznanja i skroman izraz zahvalnosti za veliki dug, kojim naši Slavljenici zadužiše naš stalež. — Jer, dugi niz godina njihova života i rada ispunjen je tolikim plodnim i korisnim delima po našu nauku i po naš stalež, da je teško i u najopćijim crtama a kamoli u detaljima izneti i prikazati svu vrednost njihovu. Njihov dugi i neumorni rad na razvijanju i usavršavanju naučne i praktične farmacije u nas, i njihova naučna saradnja i u inostranstvu, puni su najlepših dokaza o visokom idealizmu i plemenitim osobinama njihovim. Oni su izvršili veliku kulturnu misiju, i celoga svog života služili su Istini i Znanju. Kroz ceo svoj život bili su fanatici žilava rada i truda, i

trudbenici retke postojanosti. Njihova srca su, u celom životu i radu im, kucala za sve lepo i plemenito, i nisu se umorili na dugom i naučnom putu velikog pregnuća, kojim su krenuli. Topla i zanosna ljubav za nauku provejavala je svaku njihovu reč koju su izrekli sa katedre, i grejala je svako njihovo delo, koje su ostvarili na korist i dobro svoga naroda.

Ali, i ako ovom Spomenicom nismo mogli ni iz bliza obeležiti veličinu i značaj njihova rada i odati im punu zasluženu zahvalnost i priznanje, mi smo uvereni da je ona bar dokaz naše ljubavi i odanosti, i osim toga, radujemo se što ćemo ovom Spomenicom produžiti njihov veliki vaspitni i moralni uticaj na sadanje i buduće naraštaje našeg staleža, te time dopuniti i potpomoći dosadanji rad naših Slavljenika. Jer, život njihov, koji je pun rada, plemenitih namera i pregnuća daje nam mnoge pouke od neocenjive vrednosti za sve nas, i za sadanje i za buduće članove našega staleža, i uvereni smo da će ostati ne samo kao trajno obeleženi spomenik njihova života i rada, nego i kao jedan od najmoćnijih moralnih pokretača za dalji rad, za još veće i snažnije razvijanje i usavršivanje i naučnih i praktičnih vrednosti našeg poziva.

I za to, sada kad se približuje čas da se oproste s našom Alma Mater, oni mogu sa ponosom i sa svetlom savešću pogledati na svoja velika dela, a osam stotina članova našeg staleža, kojima su oni bili učitelji i duhovne vodje, pozdravljaju ih sa poštovanjem i sa zahvalnošću.

Život i rad profesora Dra Domca.

Doktor Julije Domac rodio se 1. lipnja 1853. u Vinkovcima u Slavoniji od oca Sigmunda Domca, tamošnjeg ljekarnika. Osnovne škole i gimnazijske nauke svršio je u Vinkovcima i položio ispit zrelosti na vinkovačkoj kr. vel. gimnaziji god. 1872. Na njegov odgoj i naobrazbu vrlo je utjecao njegov otac, učen čovjek, koji je svršio bio filozofiju i pravne nauke i koji je tik pred poslednjim pravničkim ispitom poradi smrti svojeg otca prešao u farmaciju i polučivši magisterij preuzeo roditeljsku ljekarnu u Vinkovcima. Pored otca vršili su velik utjecaj na mladića, osobito u višim razredima gimnazije, svojim znanjem i inim svojim sjajnim umnim i karakternim svojstvima F. Marek, profesor povijesti, F. Petračić, gimnaz. ravnatelj, profesor grčkog jezika i slavistike, kasnije sveučilišni profesor u Zagrebu i D-r. V. Graber, profesor prirodnopisa, a kasnije profesor zoologije u sveučilištu u Černovici. Ove su osobe pobudile u mladiću ne samo toliku ambiciju i volju za učenje, da je J. Domac od prvog razreda osnovne škole pa sve do svršetka svojih gimnazijskih nauka uvijek bio prvi djak, — u ono vrijeme postojala je naime još lokacija učenika — već su u obće jako utjecale na njegov karakter i cio njegov mentalitet.

Posle svršenog 4. gimn. razreda upisao je S. Domac sina kod nadležne vlasti kao vježbenika i uveo ga u farmaceutsku praksu ne zanemarujući ni teoretsku obuku. Prvo ga postavi u laboratorij gdje je mogao viditi kako se obavljaju poslovi, a kasnije ih sam vršiti, a onda ga polako privede i k recepturi. Pazio je da mu sin sve temeljito nauči sve prema onom: „Ako sâm sve ne znaš dobro, ne ćeš nikada moći ni dobro podučavati, a ne ćeš znati nikomu ni zapovijedati“. Nakon svršenog 7. gimn. razreda položio je J. Domac vjež-

benički ispit. U ono vrijeme morali su kandidati farmacije posle tyrocinija dvije godine kondicionirati prije nego što bi mogli poći na sveučilište, no J. Domcu vrijedio je osmi gimn. razred pored očeve svjedodžbe, da je podjedno i radio u ljekarni, kao jedna godina kondicije (to je onda još bilo moguće) a od druge kondicione godine bio je oprošten kao svaki kandidat farmacije, koji je onda već imao ispit zrelosti. Tako je J. Domac mogao poći i pošao je odma posle položenog ispita zrelosti 1872. na sveučilište u Beč i upisao se tamo kao redovni slušač u filozofski fakultet, a pravo polaganja farmaceutskih ispita imao je na temelju svoje tirocinijalne svjedodžbe. U Bečkom sveučilištu boravio je J. Domac četiri godine slušajući prirodne nauke: zoologiju, botaniku, mineralogiju i geologiju, fiziku, sve grane kemije, farmakognoziju i farmakologiju i nekoliko čisto filozofskih kolegija. Uz ova glavna kolegija polazio je i po više specijalnih kolegija iz pomenutih predmeta. Glavni mu učitelji bijahu iz zoologije Schmar da i Klaus, iz botanike Fenzel i Böhm, iz mineralogije Reuss i Tschermak, iz geologije Sues, iz fizike Lang, iz kemije Rochleder, Schneider i Lieben, iz farmakognozije i farmakologije Vogl, a iz filozofije R. Zimmermann i Brentano.

Na koncu prve godine svojih studija položio je Domac prvi farmaceutski rigoroz (zoologija, botanika, mineralogija i fizika), a na koncu druge godine drugi i treći strogi farmaceutski ispit sve s odlikom i polučio je tako diplomu magistra farmacije u srpnju 1874. u Beču. Posle magisterija ostao je Domac i dalje u bečkom sveučilištu baveći se navlastito kemijom i farmakognozijom, radeći u kem. laboratoriju prof. A. Liebena i polazeći

marljivo mikroskopske farmakognoške vježbe kod prof. Vogla. Onda su bili Voglovi asistenti prvo Dr. J. Moeller a onda Dr. Neviny, prvi kasnije profesor farmakognozije u Gradcu pa u Beču, a drugi profesor farmakognozije i farmakologije u Innsbrucku. S ovom gospodom sprijateljio se Domac i ostao s njima u živom saobraćaju sve do sada. Farmakognoške mikroskopske vježbe nisu bile u ono doba ni za koga obligatne, pa su radili kod Vogla osim tri inozemca samo Domac i A. Kremel, kasnije poznati ljekarnik u Beču, koji je obradio farmaceutske preparate u glasovitom Schneider-Voglovom komentaru k sedmom izdanju austrijske farmakopeje a i inače stvorio si glasa kao farmakognosta. U kemijskom laboratoriju radio je Domac posljednjih godina znanstveno i samostalno, a prof. Lieben ponudio mu je dva puta mjesto asistenta, no Domac se nije htio prihvatiti toga mjesta, jer je bio zabavljen izradjivanjem svoje disertacione radnje i nekim drugim znanstvenim radnjama.

Koncem školske godine 1876. ostavio je Domac bečko sveučilište, pošao kući u Vinkovce i primio tamo ljekarnu od svojega otca, koji je nije mogao dalje voditi radi bolesti. Ovom ljekarnom upravljao je kao vlasnik sve do listopada 1879. No kako je Domac uvijek čeznuo za naukom i želio se posvetiti profesuri, — na što ga je i prof. Lieben svojom korespondencijom uvijek pobudjivao. — prodao je svoju ljekarnu 1879. g. i pošao Liebenovom preporukom u novi sveučilišni kemijski laboratorij prof. Pebala u Grac. Tu se bavio po Liebenovoj želji g. 1879./80. analizom plinova, dovršio svoju disertacionu radnju „O oksidacionim proizvodima Hexylena iz mannita“, položio u travnju stručni rigoroz iz kemije i mineralogije, a u srpnju strogi ispit iz filozofije i bio je tako koncem srpnja 1880. promoviran na čast doktora filozofije podjedno i doktora farmacije u gradačkom sveučilištu. Rado se Domac sjeća ove godine svojih studija u Gradcu navlastito profesora kemije Pebala, glasovitog minerologa Petersa i odličnog filozofa Riehla, kasnijeg profe-

sora filozofije u Berlinu. U jeseni 1880. pošao je Domac opet u laboratorij prof. Liebena u Beč i radio je tamo znanstveno god. 1880./81. i 1881./2. Mislio je i dalje ostati u Beču, da bi se prema Liebenovoj intenciji vremenom habilitirao kao privatni docent u rečenom sveučilištu, no koncem školske godine 1882. promijenile se Domčeve prilike tako, da je zatražio mjesto nastavnika u Hrvatskoj. U listopadu 1882. bio je namješten kao namjesni učitelj u kr. velikoj realci u Zemunu, gdje je predavao kemiju i prirodopis i uredio lijep kemijski laboratorij u novoj zgradi realke. Godine 1883. položio je državni ispit za srednjoškolskog profesora iz kemije i iz prirodopisa pred ispitnim povjerenstvom u Beču, godine 1884. imenovan bi pravim učiteljem zemunske velike realke, a godine 1886. premješten je iz Zemuna u Zagreb u kr. veliku realku i s njom spojenu višu trgovačku školu, gdje je 1887. postao definitivnim i dobio naslov profesora. Profesorsku službu vršio je u ovom zavodu sve do godine 1896.

Farmaceutski tečaj bio je osnovan u zagrebačkom sveučilištu g. 1883. a farmakognoziju predavao je prof. botanike Dr. Bohuslav Jiruš. Po ondašnjoj naučnoj osnovi predavao se predmet u oba semestra druge godine po 3 sata na tjedan no samo teoretski, dok mikroskopskih farmakognoških vježbi nije bilo, jer ne bijahu propisane. Prof. Jiruš stvorio je malu ali lijepu farmakognošku zbirku, smještenu u dva ormara što u staklene cilindre, što u kutije i zgodne ladice, a zbirka se nalazila u botaničkom zavodu, jer posebnog farmakognoškog instituta onda još nije ni bilo. No prof. Jiruš pošao je već 1886. za profesora farmakognozije i farmakologije u Zlatni Prag, pa je godinu 1886./7. suplirao farmakognoziju prof. kemije Dr. G. Janeček. Kako pak prof. Janeček, zaokupljen svojim poslovima, nije mogao ovu suplenaciju dalje držati, bude Dr. Julije Domac na predlog profesorskog zbora filoz. fakulteta imenovan u listopadu 1887. suplentom farmakognozije u zagrebačkom sveučilištu. Sistemizovane profesure za farma-

kognoziju onda još nije bilo, jer je obuka u predmetu zapremala samo 3 sata na tjedan i semestar. Domac vodio je obuku u predmetu prema tadašnjoj naučnoj osnovi sve do godine 1895/6. No kad je te godine od temelja bio promijenjen naučni plan farmaceutskih studija i za farmakognoziju bilo određeno osam sati obligatne nedeljne obuke, pa usljed toga bio kreiran i farmakognoski institut kao samostalni sveučilišni znanstveni zavod, bijaše ukinuta suplentura i Dr. J. Domac bio je imenovan 15. travnja 1896. izvanrednim profesorom farmakognozije u našem sveučilištu, a redovnim profesorom istog predmeta 3. svibnja 1899.

Farmakognoski zavod bijaše smješten u zgradi kemijskog laboratorija na akademskom trgu, gdje je zapremao šest soba u prvom spratu. Zavod uredio je Domac lijepo i moderno. Uredio je veliku dvoranu za mikroskopske vježbe i još jednu oveću sobu za istu svrhu, svega 30 mjesta za mikroskopiranje, onda lijepu predavaonicu, dosta veliku sobu za zbirku, sobu za profesora i t. d. Samo nije bilo sobe za asistenta, a ni sobe za farmakokemijske radnje za naprednije radnike. Zbirku povećao je Domac brzo, ponajviše poklonima tuzemnih i inozemnih velikih drogista tako, da je doskora posjedovala oko 2000 uzoraka različitih droga. Domac je stvorio sukcesivno u zavodu i lijepu priručnu biblioteku, u kojoj sada već ima jedno 600 stručnih knjiga, poviše farmakognoskih atlanata i karti a drže se i glavni znanstveni stručni časopisi. Ali do skoro postao je i kemijski laboratorij i farmakognoski zavod pretijesan jer je broj djaka bivao od godine do godine sve veći, pa je kr. zem. vlada usljed nastojanja prof. Janečka, kojeg je prof. Domac živo u tome potpomagao, dala g. 1914. za obje svrhe sagraditi veliku zgradu na Mažuranićevom trgu 29. Ovu novu zgradu zapremilo je usljed rata vojništvo sve do god. 1821. Kad je zgrada bila ispražnjena, ušao je pak u nju mjesto sveučilišnog kemijskog laboratorija kemijski laboratorij novo kreirane tehničke visoke škole, ali farmakognoski zavod dobio je

ipak u njoj u II. spratu po planu namijenjene mu prostorije. Tako je nastao novi farmakognoski zavod, kako si ga je prof. Domac zamislio bio. Zavod raspolaže sa 12 prostorija: tu je velika predavaonica, velika dvorana za mikroskopiranje sa 44 mjesta, oveća soba do nje u istu svrhu sa 16 mjesta tako da u zavodu mogu raditi 60, a u slučaju potrebe i 70 djaka. Dvije su sobe za zbirku, velika soba za farmakokemijske radnje za naprednije djake, soba za vage, biblioteka i soba za profesora pa njegova radionica, soba za asistenta i t. d. Istina ovaj zavod za sada još nije poradi pomanjkanja novčanih sredstava potpuno uredjen, ali ministarstvo prosvjete dozvoljava svake godine izvjesnu svotu za njegovo uredjenje. Bude li zavod jednom sasvim i potpuno uredjen kako je to zamišljeno, sigurno biti će malo koje sveučilište, koje će imati ljepše i bolje uredjeni farmakognoski zavod. I ovaj je zavod djelo prof. J. Domca.

Kao akademski učitelj vršio je prof. Domac uvijek najsavesnije svoje dužnosti, navlastito se bavio mnogo sa slušačima kod mikroskopskih vježba, gdje je obuku upravo individualizirao. Njegov postupak i saobraćaj sa djacima bio je uvijek elegantan i dobrohotan, jer je djacima bio pravi očinski prijatelj. Za dugi niz godina svoje službe odgojio je generacije ljekarnika osobito za Hrvatsku i Slavoniju pa i Dalmaciju tako, da u nas ima samo malo koji ljekarnik, koji nije bio djak profesora Domca; vrlo mnogo ih je u Bugarskoj, manje u Srbiji, no od godine 1919. dolaze gotovo svi kandidati farmacije iz Srbije na svoje studije u Zagreb. — Prof. Domac uživao je u profesorskom zboru svojeg fakulteta i u sveučilištu u opće puno ugleda i priznanja, pa ga je zbor god. 1905. izabrao za dekana filozofskog fakulteta, a god. 1911/12. bio je izabran za rektora kr. sveučilišta. Baš te godine bio je položaj rektora vrlo težak, jer je „glasoviti“ Cuvaj bio komesarom pa posle banom. Inter parenthesim neka je ovdje rečeno, da se Domac nikada nije bavio aktivnom politikom, ali je uvijek bio dobar Hrvat i

po svojem osvjedočenju čovjek Strosmajerovih jugoslavenskih načela. Zato je i otklonio, kada ga je ban Kuen-Hedervary osobno snubio, da stupi u vladinu stranku i ponudio mu zastupnički mandat vinkovačkog kotara na hrvatskom saboru i mandat na nekadašnjem zajedničkom saboru u Budim-Pešti. Kao dobar patriota stojao je dakle Domac prema Cuvaju u oprijeci, no ipak je svojom odlučnošću i korektnim držanjem uz pripomoć akademskog senata polučio, da sveučilište nije bilo za dulje vrijeme zatvoreno, — a možda i za uvijek, — jer o tome se onda baš i radilo. Zapriječio je prijetnjom svoje demisije kao rektora naumljeno raspuštanje sviju akademskih društava i zauzimao se živo za sve sveučilištarce, koji su za ono burno vrijeme bili sa oblastima u konfliktu pa zatvoreni. Za vrijeme svojeg rektorata privoio je u život djačku bolesničku blagajnu i izhodio je, da je vlada dala izvjesnu godišnju svotu za pučko sveučilište, koje je u slijedećem semestru i počelo predavanjima, dok je do onde postajalo samo na papiru.

Osim ovog svojeg rada stekao si je prof. Domac i velike zasluge za praktičnu farmaciju i u opće za ljekarne u Hrvatskoj i Slavoniji, kad je 1900 izradio skupa sa prof. Janečekom II. izdanje hrvatsko-slavonske farmakopeje. Domac je napisao hrvatski i latinski tekst farmakognoškog dijela, a prof. Janeček hemijski dio također na oba pomenuta jezika. Ova je farmakopeja bila prva, koja je bila izradjena na skroz znanstvenom temelju i pobudila je svagdje, i u inozemstvu, veliku pozornost. Ocjene su stigle sa sviju strana. Prof. J. Moeller u Beču pisao je o ovoj knjizi medju ostalim: „Es ist den Autoren zu gratulieren zur Vollendung eines so schönen Werkes. Was den mir allein zugänglichen farmakognostischen Teil betrifft, so muss ich erklären, dass er bedeutend besser ist als der der deutschen Pharmakopoe. Besonders sind mit grossen Geschick die mikroskopischen Charaktere der Drogen hervorgehoben und das richtige Ausmass in der Bearbeitung dieses Teiles des Buches ge-

troffen i t. d.“ A. Kremel držao je u ljekarničkom društvu u Beču o Ph. Cr. Sl. Ed. II. vanredno pohvalno predavanje, koje je u stručnim časopisima i publicirano, a prof. Boquillon-Limonusin, direktor Farmaceutске škole u Parizu, napisao je, da je ova farmakopeja upravo vodeća i da će se i druge države kod izdavanja novih farmakopeja morati na nju u koje čemu obazreti. Slične povoljne ocjene izrečene su u Pragu, Petrogradu i Bruselju. Farmakognoškom dijelu farmakopeje napisao je Domac i opširni komentar pod naslovom: „Uputa u farmakognoziju podjednako i komentar farmakogn. dijelu II. izdanja hrvat. slavn. farmakopeje“. Povodom izdanja ovog djela izabrao je liječnički zbor za Hrvatsku i Slav. prof. Domca svojim začasnim članom. — Prema ovoj novoj farmakopeji imale su se preurediti ljekarne u Hrvatskoj i Slavoniji. Prof. Domac nadzirao je ovaj posao, kad je god. 1905. bio imenovan stalnim članom vještakom za kemiju i farmakognoziju u povjerenstvu za pregledavanje ljekarna i vršio je ovu dužnost od rečene godine sve do sada. Polučio je sjajan uspeh. Kod ovog po svojoj naravi baš ne najugodnijeg posla postupao je prof. Domac doduše strogo, ali uvijek sa puno takta, objektivno, instruktivno i kolegijalno. Znatan broj ljekarna bijaše od temelja preuređen, a sve uređene tako, ne samo da im nije bilo prigovora, već da su stale na visinu, na kakovoj su ljekarne samo u Njemačkoj. O ovom strogo stručnom pregledavanju ljekarna prof. Domca i o dobrom stanju ljekarna u Hrvatskoj i Slavoniji, koje je uslijed toga nastalo, pisali su često austrijski i mađarski farmaceutske časopisi sve tražeći, da bi se uvelo ovakovo stručno pregledavanje i u rečenim zemljama. — Držimo, da će prof. Dr. Domac u tom poslu biti za dugo vremena upravo nenadoknativ.

U ljetu 1919. pozvalo je ministarstvo narodnog zdravlja profesore Dr. Domca i Dr. Janečka u Beograd u povjerenstvo, koje je imalo raspravljati o izdavanju jedinstvene farmakopeje za Kraljevinu Srba, Hrvata i Slovenaca, a u kojem su povjerenstvu bile zastupane sve farmaceutske korporacije iz

sviju krajeva naše Kraljevine. Prof. Domac i Janeček preuzeli su dužnost, da napišu ovu novu farmakopeju, Domac farmakognoski, a prof. Janeček njezin kemijski dio, sve u smislu zaključaka ovog povjerenstva. Profesori se odazvali ovoj dužnosti, napisali su tekst jedinstvene ove farmakopeje na narodnom i latinskom jeziku i predali rukopis Ministarstvu Narodnog Zdravlja već u proljeću god. 1920. Rukopis još nije štampan. Ovo povjerenstvo raspravljalo je na temelju jednog dopisa iz Slovenije predloženog mu od ministarstva i o tome, kako bi se pretvorile sve ljekarne realnog prava bez otštete vlasnicima u ljekarne personalnog prava, pa onda i o tome, da bi se sve ljekarne podržavile. Čitavo povjerenstvo a i prof. Domac i Janeček izjavili se onamo, da bi bilo nepravedno pretvoriti realne ljekarne bez otštete u personalne i da bi štetno bilo za državu, za občinstvo i za ljekarnički stalež kada bi se ljekarne podržavile i zagovarali su, da se ostane uz neke modifikacije kod dosadašnjeg sistema koncesioniranih ljekarna personalnog prava.

Prof. Domac bio je od g. 1895. i član kr. zem. zdravstvenog vijeća za Hrvatsku i Slavoniju, to jeste od njegovog početka. U ovoj korporaciji zastupao je uvijek revno interese farmacije i celokupnog farmaceutskog staleža. Izradio je bezbroj referada i podavao svoje stručno mnijenje o predmetima odnosećih se na farmaciju, na farmakognoziju i na tehničku i forenzičnu kemiju. Poviše ovih referada i njegovih mnijenja su i publicirani štampom. Bio je sve do nedavno stalan član u povjerenstvu za izradjivanje ljekarničkog cjenika za Hrvatsku i Slavoniju, član odbora za prosudjivanje pa podijeljivanje dozvola za proizvodjivanje i raspačavanje farmaceutskih specijaliteta i stalan član odbora za izradjivanje farmakopeje. Dakako da je bio i član obiju ispitnih povjerenstva za stroge ispite kandidata farmacije i član zamjenik u povjerenstvu za vježbenički ispit. U svim ovim i drugim svojim zvaničnim položajima vršio je Domac svoje dužnosti uvijek točno i savjesno, a što je radio, radio je u interesu farmacije. Svojim radom stekao si je Domac dobar

glas i uvaženje kao stručnjak ne samo u našoj domovini, nego i daleko izvan nje, pa je za to god. 1914. bio odlikovan viteškim krstom bivšeg carskog austrijskog Leopoldovog reda.

Za vrijeme svojeg javnog rada, osobito za mlađih godina, proširio si je profesor Domac i usavršio svoje znanje i iskustvo i čestim naučnim putovanjima. Prošao je čitavu bivšu austro-ugarsku monarhiju, svu Njemačku pa Švicarsku i sjevernu Francusku, boravio je podulje u Parizu a posjetio je i London. Napokon proputovao je i čitavu Italiju od Alpa do inkluzive Sicilije sve posjećujući navlastito sveučilišne gradove, profesore kemije i farmakognozije, njihove zavode i zbirke, a proučavajući svugdje plan i način farmaceutske obuke i obćenite farmaceutske prilike ovih zemalja. Tako kao dobar poznavalac svega, što se odnosi na farmaciju, svjestan si je bio Domac sviju dobrih ustanova sadašnjeg naučnog plana farmaceutskih studija, ali i sviju njegovih velikih nedostataka i uvijek je u društvu sa nekim kolegama i farmaceutskim korporacijama nastojao okolo toga, kako bi se osnova za ovaj studij modernizovala, proširila i temeljito promijenila. No poradi jednakosti i reciprociteta magistarskih diploma sa drugim zemljama bivše austro-ugarske monarhije, tu nije bilo uspjeha. Ipak je polučeno, da je god. 1914. u Hrvatskoj i Slavoniji obligatno uveden ispit zrelosti za pristup u farmaciju, dok su se druge zemlje monarhije još i nadalje zadovoljavale sa šest razreda gimnazije. No godine 1921. pozvalo je ministarstvo prosvjete povjerenstvo u Zagreb, koje je imalo vijećati o reformi farmaceutskih studija pa izraditi i predložiti novi plan. U povjerenstvu bilo je zastupano Zagrebačko, Beogradsko i Ljubljansko sveučilište po profesorima, koje je ministarstvo delegovalo u ovo povjerenstvo, a ljekarnički zbor za Hrvatsku i Slavoniju zastupao je njegov predstojnik. Za predsjednika ovog povjerenstva bio je jednoglasno izabran prof. Domac, koji je u njemu razvio živu djelatnost. Glavni zaključci ovog povjerenstva bili su ovi: da se ima osnovati samostalni

farmaceutski Fakultet i dok to ne bude moguće, da se farmaceutski studij priklupi medicinskom fakultetu, da se studije produlje na četiri godine i prema tomu da se dosadašnji predmeti obuke prošire i neki novi predmeti uvedu, da se ukine vježbeničko vrijeme a farmaceutska praksa (farm. tehnologija) da se obavi za vrijeme sveučilišnih studija u uzornoj ljekarni koja se ima stvoriti, da se uvedu diplomski ispiti i samostalni doktorat farmacije. Ovaj nastavni plan prihvatilo je ministarstvo u principu i u svim važnijim detaljima, ali iz financijskih razloga dosada još nije proveden. No bude li jednom oživotvoren, biti će farmacija sasvim samostalan studij, farmaceuti biti će ravni po svojoj naobrazbi svima drugim akademskim zvanjima, farmacija biti će lišena utjecaja sviju onih faktora kojima je danas još u koječemu podvržena, nivo i ugled staleža pod čij će se na visinu ostalih zanimanja za koja se traži potpuna akademska naobrazba — a prof. Dr. Juliju Domcu i svima, koji su sudjelovali u ovom povjerenstvu, biti će monumentum aere perennius.

Prof. Domac radio je i literarno koli na stručnom toli i na obće kulturnom polju. Evo popisa njegovih publikacija ma da znademo, da je ovaj popis nepotpun:

Die Oxydationsproducte des Hexylens aus Mannit. Dissert. radnja Graz 1880. — Über das Hexylen aus Mannit. K. Ak. d. Wiss. Bd. 83. 1881. Wien. — O djelovanju klorne sukiseline na Hexylen od manita. Prg. v. r. Zemun 1884 — Analiza šećerne repe, sadjene u okolini Zemuna i u Srijemu. G. L. Zagreb 1886. — O Saccharinu. Zagreb 1889. — Laki način dokazivanja halogenih elemenata u organskim spojevima. Gl. n. dr. Zagreb 1890. — Strophantus hispidus ili Strophantus Combé? F. l. Zagreb 1889. — Organska kemija ili kemija ugljikovih spojeva za više razrede realaka. Zagreb. 1893. Izašla u tri izdanja. — Vina Hrvatske i Slavonije. Lj. vj. Zagreb. 1895. — Uputa u farmakognoziju, podjedno komentar

farmakognoškom dijelu II. izdanja hrv. slav. farmakopeje. Zagreb. 1900. O dozvoljenoj količini sumporne sukiseline u vinu. Zdr. vj. Zagreb. 1900. — Anorganska kemija za više razrede realnih gimnazija i realaka. Zagreb. 1901. — Pharmacopea Croat. Slav. Editio I. (Hrvatsko Slavonski ljekopis, II. izdanje), farmakognoški dio, hrvatski i latinski tekst. Zagreb. 1901. — Isus Krist prikazan kao ljekar. K. L. Zagreb. 1905. — Slučaj otrovanja arsenom u Budrovcima. Prof. List Ztsch. f. ges. krim. Wiss. Berlin. 1907. — Farmakopeja kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca (farmakognoški dio, hrvatski i latinski tekst. 1920. Rukopis u min. n. zdr. — Folia Senae Palthe. G. Ap. Novi Sad 1920. — Folia Digitalis titrata. F. Vj. Zagreb 1921. — Infusum Ipecacuanhae concentratum F. Vj. Zagreb. 1922. — Bikovlja krv kao otrov u starom vijeku. Vj. Lj. Zagreb. 1922. — Capsella Bursa pastoris. F. Vj. Zagreb. 1923.

Osim ovih radnja publikovao je prof. Domac još poviše svojih referada, mišljenja i nadmišljenja podanih u kr. zem. vijeću o farmaceutskim, kemijskim i sličnim predmetima pa onda mnogo popularnih i poučnih članaka rastrešenih što po stručnim što po inim časopisima. Za ovaj njegov dugogodišnji i uspješni rad izvoljelo je Nj. Veličanstvo kralj Aleksander ukazom od 27. prosinca 1920. g. odlikovati prof. Domca redom Sv. Save III. stepena.

Prof. Dr. Julije Domac umirovljen je ukazom Nj. Veličanstva od 30. siječnja 1924. na temelju članka 141. i 239. novog zakona o činovnicima građanskog reda. Prigodom njegovog umirovljenja odlikovalo ga je Nj. Veličanstvo kralj ukazom od 22. ožujka 1924. redom Sv. Save II. stepena sa lentom, a vlada i profesorski zbor filozofskog fakulteta kr. sveučilišta izrazili su mu odličnim načinom svoje potpuno priznanje. Prema želji ministarstva prosvjete, pokrajinske uprave i profesorskog zbora predavao je prof. Domac još u ljetnom semestru ove školske godine i

vršio dužnosti profesora i predstojnika farmakognoškog zavoda kr. sveučilišta sve do 1. kolovoza 1924.

Poznavajući dobro zdravlje g. profesora i njegovu uvijek bodru, gotovo veselu narav, uvjereni smo, da će ga to sve održati

u krepkom zdravlju i dati mu još dosta prilike, da i svoj zasluženi mir upotrebi na korist, u slavu naše farmacije iz koje je ponikao, na čast naše „almae matris“ zagradiensis, na čast i diku lijepe naše, velike domovine!

Живот и рад професора Др. Густава Јанечека.

Проф. Д-р Г. Јанечек родио се 31. новембра 1848. год. у граду Конопишту у Чешкој, где му је отац био телесним леџником кнеза Лобковица. Заостао је дуго у развиту, јер га је кроз млађане године, па све до 4. разр. гимназије мучила маларија. Жеља је била очева, да се посвети медицини. Дошавши до шестог разреда гимназије, оболи му отац на тешкој хроничкој болести, те га убризи за велику обитељ од 10 деце наговори, да се посвети фармацији. Ступи као вежбеник у љекарну у Непомуку. Шеф му је био ваљан и честит човек, али је скоро несрећом таста материјално тако оштећен, да се једва животарило. Вежбеник је морао на велико припремати *capsulae gelatinosae* и *Candelae fumales*. Наскоро су увели још и производњу кеља из костију. Услед недостатка хране и слабе конституције оболи тако на абдоминалном тифусу, те буде пренешен родбини. Оздравивши промени шефа, пође у Пилзень, где му се дала прилика, да приватно настави гимн. науке. Тироциниј положио је са тако добрим успехом, да му је један од чланова повереништва одмах понудио намештење. Био је то опште уважени, веома наображени прашки љекарник *Jos. Ditt-rich*, признати фармакогноста, кроз низ година заменик градског начелника. *Ditt-rich* је заволео нашега тирона тако, да је с њим поступао готово као са чланом своје обитељи. Дао му је да суделује у уређивању гласовите фармакогностичке збирке, највеће на континенту те проширене још и на текстилну и папирну индустрију. Па кад је Д. један део те збирке јавно изложио у просторијама хисторијске староградске „радионице“ (градске куће), заступао је изложитеља према опћинству његов асистент Ј. Тако је он као младић постао у један мах познат и радо виђен у великом прашком друштву. Помагала га је у томе ваљда и нека углађеност у друштвеном понашању, коју ју је стекао још као дете у великашкој кући Лобковицевој. Својим свеучилишним друговима

на (тада њемачкој) прашкој универзи био је Ј. драговољни инструктор особито из минералогии и вођа код настојања око проширења фармац. наука. Као такав стајао је у кореспонденцији са готово свим тадањим фармац. организацијама. Поставши магистром те поживши међутим испит зрелости, наставио је своје науке као ред. слушач филозофије. Професори из кимије били су му: *Rochleder*, који је касније прешао на бечку унив., *Gintl*, касније проф. и ректор прашке технике и председник великога кимијског предузећа Усти (*Austig*) те *Lieben*, који је и опет касније прешао на бечку универзу као Рохледеров наследник, а повео је са собом Ј. као особног својег асистента. Ј. је у то доба (1873.) у Прагу промовиран доктором филозофије са кимијом као главном а са физиком као споредном струком. Учитељем из физике био му је гласосити Е. *Mach*, који је у каснијим годинама из Беча ступио с Ј. у трајну кореспонденцију. У Бечу постао је Ј. након две године помоћним свеуч. асистентом. То му је омогућило, да се упише као слушач медицинског факултета. Тамошњи наставници олакшали су му у великој мери тај студиј. Ј. је имао на пр. сам једини дозволу дворског саветника *Langer*, да ради суботом и недељом у анатомској сали, где га је редовито чекао цео кадавер. Тежња, да се поближе упозна с кем. технологијом, водила је до тога, да је Ј. касније још пошао на бечку вишу техничку школу као асистент при столици кем. технологије орг. твари. Ту се је и хабилитовао те дошао у дотицај с многим уваженим представницима бечке индустрије, али приликом својих јавних предавања и с другим круговима, па се тако десило, да се је на њега обраћала као на струковњака и бечка градска општина и бечки земаљски суд. Велики сензационални процес у предмету уморства отровањем, који се одигравао г. 1879. пред тим судом те је Ј. код њега суделовао те дошао у овом мњењу у сукоб са старијим вештаком

проф. Kletzinskyem и гласовитим бранитељем Dr. Neudom, а остао побједник, био је поводом, да је тадањи министар наставе Stremauer J-у понудио устројење завода и столице за судс. кемију. Али је тада био J. већ наступио место на загреб. свеучилишту. Дне 23. априла 1878. умре у Загребу прив. проф. кемије на свеуч. Aleksandar Velkov. Следеће године постане J. његовим наследином као j. изванр. проф. не свршивши својих медиц. студија, у којима је доспио тек до 7. семестра. Код коначне расправе у споменутом процесу J. је већ суделовао као загреб. професор. Загреб је имао мален и чедан лабораториј у још сад опстојећој приземној кући бр. 1. у Новој Веси: малена предаваона за којих 10—12 слушаца, до ње исто таква припремна соба, предстојникова писарна и радиона за 4 вјежбеника и собица за збирку. Кад се тај лабораториј под проф. Велковим отворио, имао је прве године 1875/6. у другом полугодишту уписаних 7 слушаца, г. 1876/7. у I. полугодишту 1, у другом 3 слушаца — вјежбеника није било.

Именовање J. изванр. професором услиједило је 23. коловоза 1879. Г. 1881. би унапређен на j. редов. професора а умировљен почетком науковне године 1921/2. — на своје и својих другова изненађење. По жељи тадањег шефа просвјете код покрај. управе и по жељи факултета J. је ипак одмах опет — дакле без свакога дисконтинуитета — наставио једнако потпуно своје службовање па све до 31. септембра 1924. и то уз умировљеничка берица по старом закону. (Свега месечних Дин. 3197.—) и мјесечни доплатак за даљње службовање Д. 588.20!! Првих година свога службовања предавао је измјенице у турнусу од 3 године по 2 семестра неорганску, органску и физикалну кемију те држао уз то потребне практичне вјежбе. У бившој А-У. он је први и једини, који је предавао физикалну кемију.

Кад је г. 1882. отворен фармацеутски учевни течај, повјерено би му предавање из фармац. кемије; касније су надошле још и вјежбе, односеће се специјално на тај предмет. Вриједно је забиљежити, да је J. све до недавна био за тај свој посебни труд награђиван — са К 66.66! Новац је примао те трошио за ситне заводске потребице.

Нагло растући број слушаца и вјежбеника учинио је, те се на садањем Акад. тргу подигао нови завод. Зграда је предана својој сврси г. 1883. Она је за дуго времена одговарала посвема својој сврси, али никада нису одговарала новчана средства за њено уређење и за уздржавање. Прије него што се с тим рачунало, постала је коначно такођер и по простору недостатна.

Био је бан Томашић, који је након што је подигнута палата свеучилишне књижнице одлучио, да се има простор пред њезиним pročељем употребити за градњу двају свеучилиш. завода: кемијског и физикалног. Градњи првога приступило се г. 1913. након што је проф. J. био заједно с архитеком садањим професором вис. техничке школе Bolle-ом изаслан, да проуче неке иностране сличне заводе.

Велики рат затекао је недоготовљену нову кемијску зграду у којој су се имале сместити оделења за све поједине гране са заједничком књижницом и музејом, а само привремено у трећем спрату фармакогностички и ботаничко-физиолошки завод. Рат је тражио своја права. Неке су се просторије новоградње уредиле за нужду тако, да су се у њима могли смештати сад рањеници, сад здрава момчад; касније иза слома монархије француско и индокитајско војништво. Кад су биле настале боље прилике, зграда се привела својој сврси. У њу се уселио по програму фармакогностички и ботаничко-физиолошки завод, али се није уселио свеучилишни кемијски завод, за који се заправо градило. Тадањи шеф просвете код земаљске владе одредио је, не саслушавши свеучилиште, да има нове просторије заузети кемијска столица тек недавно устројене високе техничке школе са још неким другим техничким столицама, а иза тога преостале просторије да се имају употребити за приватне станове њихових наставника. Ово тако неочекивано решење изазвало је енергичне кораке факултета и целог свеучилишта. Отпочела је борба за посед нове зграде. Ова се и свршила признањем, да је зграда својина свеучилишта, али без даљњег практичног резултата. Свеучилишни завод има да кубури даље. Њему су у „накнади“ назначене просторије старе зграде у I. спрату, што их је био испразнио фармакогностички завод; али кад се радило о њиховом уређењу, није

било за то покрића. Просторије су стајале једно доба празне; касније се је у њима настанило свеучилишно ђаштво; иза њега уступљен је један дио нетом именованом професору физикалне кимије Николи Пушину као стан, а остали део „одбору за контролу промета девиза и валута“.

У приземном делу зграде развиле су се неносне прилике. Велики пораст послератних слушаца свих струка и отворење лечничког факултета те долазак његових адепата, којим је кимија већ у I. годишту предмет облигатан, учинили су, да је на предавању, грађену за 72 слушаца, рефлектирало год. 1918/9, у зимском семестру 655, у летњем 736 слушаца, док је вежбеника било само за мало мање. Настојало се тому злу доскочити бар делом тако, да су уведена паралелна предавања и измичке вежбе. Али је била и у предавању и у радионама права гужва. Истина да су се већ и пре морале за лабораторијске вежбе преуредити све посебним сврхама и радовима намењене собе, дапаче је и сам заводски предстојник морао уступити своју радиону вежбеницима. Ипак им то све није ни издалека дотјецало. Мера је била у велико прекорачена. Слушачи и вежбеници устали су против таковог стања. Њиховим настојањем био је истиснут валутарни и девизни одбор из зграде, — али је и те тако испражњене просторије добила столица физикалне кимије. Вежбеници су се обратили здравственој области, која је разгледавши цело стање на лицу места, прогласила га не-одрживим и за здравље штетним. Тако је дошло да су се за слушаке лечништва уредила предавања и вежбе на лечничком факултету при столици примењене лечничке кимије. Онамо су се год. 1919/20. преселили и слушаки фармације I. годишта, а остали су слушаки филозофи и фармацеути II. годишта.

Права је невоља у кимијској обуци опет настала, када је у ноћи 22. јануара 1924. у заводској предавању букнуо из до сада неутврђених разлога пожар, који је уништио велик део њеног уређаја. Предавања одржала су се даље све до краја летњег семестра у поштеђеној суседној припремној просторији, коју су у ту сврху испразнили. Дакако да је њен уређај свео покусни део обуке на минимум. Колике су све те тешкоће стављале зах-

тева на свеколико научно особље завода, тешко је праведно просудити.

Почам од године 1882/3., када је отворен фармацеутски учевни течај па све до одступа проф. Ј. получили су на њему част магистра фармације 844 кандидата и то њих 544 из Хрватске, Славоније, Далмације, Босне и Херцеговине, 29 из Бачке, Баната и Барање. 21 из Словеније, 3 из Истре, 6 из Ријеке, 2 из Јулијске Венеције, 142 из Србије, 3 из Црне Горе, 11 из Македоније, 62 из Бугарске, 3 из Чешке, 1 из Пољске, 2 из Русије, дакле 829 из славенских земаља; надаље 7 из Угарске, 8 из Аустрије, по 1 из Румуњске и из Чиле те 3 из Турске.

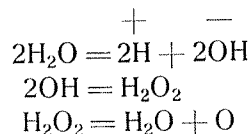
Докторат филозофије получила су у то доба четири фармцеута (*Константин Георгевић, Ладислав Полак, Вјера Ројц-Катушић, Јелка Дивљак*) и 14 нефармцеута.

* * *

Попис јубиларових властитих публикација и радова његових питомаца, изведених под његовим руководством.

I.

1) Јанечек: *О електролизи воде*. (Zprávy spolku dsem. č.). Расправа још из ђачког доба, којом се предвиђа, да та електролиза тече по једнацбама

против дотадањем назору

2) Јанечек: *Über die Elektrolyse des Wassers und das elektrolitische Gesetz Faradays*. Дисертациона радња, проширена на потоњи закон.

3) Јанечек: *О електролизи растаљенога калијева водокиса*. (Извешћа међунар. љекарн. Конгреса у Петрограду. — Sitzungsber. d. Akad. d. W. Wien). Експериментална радња, којом се доказује за алкалијске водокисе аналоган распадај, како би под 1) замишљено за воду.

4) Lieben und Janeček: *Ueber normalen Hexylalkohol und normale Oenanthylsäure* (Akad. d. W. Wien).

5) Janeček: *Über Collodiumsvolie und deren Transport auf E'senbahnen*. (Oesterr. E.-B.-Ztg.)

Из доба службовања на бечкој вишој техн. школи.

6) Janček: *Die Imprägnierung von Eisenbahn-Schwellen*. Исто тамо и из истог доба.

7) Janček: *Příspěvek k bližšímu seznání, kterak je řepa krmnei složena*. (Listy chem., из истог доба). Овом је радњом ријешено питање о штетном деловању хранења блага превеликим количинама репе.

8) Janček: *Chemické zkoumání kávoг mogdadové*. (Listy chem., из истог доба).

9. Janček: *К судбено-лучбеном доказивању арзена*. (Рад Ј. Ак.)

10) Janček: *К теорији земљотреса*. (Рад Ј. Ак.) Приказује, како би се неки потреси могли логично тумачити расхлађивањем земље које је настало реасоцијацијом у њој нагомиланих преугријаних плинова ($H_2 + O_2$; $H_2 + Cl_2$). Теорија је била симпатично примљена.

11) Janček: *Истраживање воде загребачкога водовода*. (Рад Ј. Ак.) Истраживање погледом на утјецај временских прилика и потреса на сталност састава воде Загреб. водовода.

12) Janček: *Леци тридимита у израђеној платини*. (Рад Ј. Ак.)

13) Janček: *К познавању лешинских алкалоида*. (Рад Ј. Ак.)

14) Janček: *Установљивање атомне тежине посебном топлином*. (Рад Ј. ак.)

15) Janček: *Лучбено истраживање Јатничко алкаличко-муриатичке киселице*. Рад Ј. ак.)

16) Janček: *О електролизи фосфорових киселина*. (Рад Ј. ак.)

17) Janček: *Прилог к субакутном отргвању фосфором* (Рад збора лечника).

18) Janček: *О разређених отопицима у терапији*. (На истом мјесту). У овој веома поучној радњи писац *први* проучава питање, како се може у људском организму очитовати утјецај електролитичке и хидролитичке дисоцијације, што кемијски, што механички, те како ће се јамачно терапија будућности моћи служити том спознајом.

19) Janček: *Неколико ријечи о основи нове хрв.-слов. фармакопеје*. (Лијечн. вјесник.)

20) Janček: *Докле се може доказивање крви спектралним начином и по Teichmannu сматрати поузданим*. (Рад Ј. Ак.) Уз друго садржаје расправа опажање, да изметине кућне мухе садржавају супстанцу, која даје у цијанкалијевој

растопини веома оштар спектар хематина, односно након редукције једнако оштар спектар Стокесово редукованог хематина. Обрађене уобичајеним начином с оцатном киселином и хлорнатријем пак дају те изметине сву силу хеминових кристала.

21) Janček: *О алкалијским плашинашима и о плашининој киселини*. (Рад Ј. Ак.)

22) Janček: *О редукцији куприсоли натријевог амалгамом*. (Рад Ј. Ак.) Резултати радње утврђују положај бакра у периодичном суставу.

23) Janček и Јанковић: *О реакцији меркурисоли с алкалијским карбонатима*. (Још необјелодањено.)

24) Janček: *О саставу твари*. (Рад Ј. Ак.)

25) Janček: *О реакцији thallisoli са сумпором* (I. конгрес српских лекара и природњака).

26) Janček; *Димитриј Иванович Менделеев*. Посмртна бесједа. (Љетопис Ј. Ак.)

27) Janček: *О реакцији натријевих и литијевих спојева с калијевим дихидропираншимоном*. (Рад Ј. Ак.)

28) Janček: *О отровности бисмутовог магистериија*. (Љечн. вјестник.)

29) Janček: *О колоидима ковина платинине групе Pt, Ir, Os, Pd те њиховој употребивости за квалитативно доказивање те квантитативно одређивање тих ковина*. (Још нештампано.)

30) Janček и Абрахам Д. Росенберг: *О дво-солима церијева хлорида и рубидијева хлорида с антимоновим трохлоридом*. (Још необјелодањено.)

31) Janček и Илија Симеонов Данков: *О реакцији простих фосфорних киселина с нитратом сребра*. (Још необјелодањено.)

32) Janček: *О релацији међу молекуларном тежином, критичком топлотом и критичким тлаком*. (Још нештампано.)

33) Janček: *Leitfaden zur qualitativen chemischen Analyse anorganischer Körper*. Wien.

34) Janček: *Руководник за квалит. кемијску анализу неорганских тварина*, 1. издање. Загреб.

35) Исти: *Јако проширено 2. издање*. Загреб.¹⁾

¹⁾ И ово 2. издање распродано је већ цео низ година. Влада није приступила трећему издању „ради помањкања средстава“.

36) Јанечек: Опћа теоретичка и физикална лучба, 1. дио. Загреб.²⁾

Опћа теоретичка и физикална лучба од дра. Г. Јанечека, професора university záhrebské. Záhreb 1890.

Одличан наш земљак, чији су теоретски радови о електролизи воде и о специфичној топлини познати, издао је ову теоретичку и физикалну кимију за све веће хрватске кимијске кругове. Цео смер природословнога истраживања иде за тим, да сведемо велики и шарени материјал на размерно мален број делатних механизма, што зовемо тумачењем појава (P. du Bois Raymond). У физици иду емпирија и механизам једносмерно; у кимији надвладава прва, механичко истраживање по Бертхолетову узору мало је узнапредовало, па настојимо, да богати покусни материјал уравнамо према становитим „опћим, што боље прегледним компаративним принципима“ (валенције и кимијске конституције). Теоретички смер истраживања у кимији обраћа се баш тому унутарњем сређењу материјала; елементарно деловање изводимо из специфичних својстава елементарних атома. — Господин писац даје нам у овом првом делу своје теоретичке кимије крај осталих филозофских назора о саставу материје, атомистику од најстаријег доба све до новије фазе Делингсхаусенове теорије, код које се задржава дуже. Најситније разлике појединих атомистичких назора обрађене су на темељу познавања веома разграњене литературе физикалне, кимијске, чак и астрономске те филозофске тако да нас напуњује чуђењем. Иза тога следи у лепим поглављима узајмност материје и етира, темељне науке о енергији и о материји, релативни утезни сношаји елементарних твари, узајамни односи тих величина, хипотезе о јединствености праматерије — еквивалентност. Сва су та питања пробрана темељито али уједно и занимљивим начином, који нас веже, а постигнут је поглавито богатим рефлексјама из свих подручја теоретизујућих природних наука. С весељем очекујемо други део.

Listy chemické. Praha. 1890.

²⁾ Ово је на велико засновано дјело остало ради тада још малога броја читалаца на жалост недовршено. За просуђење његове вриједности ево само по која изрека из рецензије прашког проф. Раимана у Listy chemické:

37) Хрватско-Славонски летопис, 1. издање готово непромењен превод латинскога текста Мађарског летописа, приређен по проф. Јанечеку.

38) Хрватско-Славонски летопис, 2. издање: опћи, кимијски и галенски део из пера проф. Јанечека, фармакогностички део проф. Домца.¹⁾

39) Летопис Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. Позван по министарству за народно здравље на суделовање код издања тога службенога дела, проф. је Ј. и опет израдио на нашем и на латинском језику опћи, хемијски и галенски његов део. Рукопис предан је Министарству као наручитељу.

40. Јанечек: *Кемија*: I. Опћи део. Загреб. Књига, изашла властитом пишчевом накладом док наставак у рукопису готов, чека згоду, да дође у тисак. Ево уместо веома похвалних рецензија стручњака позваних лист практичара љекарника из Србије, који се с писцем није познавао.

„Сад читам Ваш I. део кимије и срећан сам, да сам се упозно с овим Вашим радом. Ваш разумљив језик и доследно излагање факата прави Вашу књигу једном од најзанимљивих и најозбиљнијих. Као што чини светло, да видимо предмете, тако Ваша радња чини, да јасно видимо све тамне и нејасне хемијске представе. Ви имате, како кажу Французи un esprit de lumiere. Сматрам за своју елементарну дужност да на Вас управим ово неколико речи у име захвалности за онај пријатан осећај, који ми је дала Ваша књига“.

Напомињемо да је данас најзанимљивији део кимије, онај о састављености и грађи елементарних атома, о радио-активитету, изотонским почелима и сл. придржан II. неорганском делу књиге.

II.

1) Ватрослав Хорват: *О продукцих суве дестилације шкроба с вапном*. (Рад Ј. А.)

2) Срећко Бошњакковић: *Gerhardtov Helenin*. (Рад Ј. А.). Наставак по П. Јанечеку отпочете радње.

3) Константин Георгевић: *О употребивости Јанечекове реакције плашених растопина са станоклоридом за квантитативно одређивање платине*. (Рад Ј. Ак.).

¹⁾ Ово је дело скроз самостално, којим си је наш народ пред културним светом осветлао лице.

4) Константин Георгевић: *О топлівости основнога бисмутова ништра у води и у воденим отшопинама неких соли.* (Рад Ј. Ак.) Наставак Јанечекове радње под 28).

5) Г. Бончев: *Bichromat Kalija.* (Рад Ј. Ак.)

6) Димитар Баларев: *О анхидрацији ортофосфорне киселине загревањем.* (Рад Ј. Ак.) Наставак Јанечекове радње о истом предмету.

7) Станко С. Михолић: *О реакцији натријевих соли с ураниловим ацетатом* (Рад Ј. Ак.)

8) Драга Цернјак: *О топлівости неких ковинских водокиса, у воденим отшопинама глицирина, маниша, левулозе, декстрозе, лактозе, сахарозе и рашинозе.*

9) Ладислав Полак: *Оксидација алкохолâ водиковим прекисом и начин доказивања метилалкохола уз етилалкохол.* (Још необјелодањено.)

10) Миливој Обајдин: *О реакцији магнетијевих соли с калијевим двокиселим пираншмонијатом ($K_2 H_2 Sb_2 O_6 \cdot 6H_2O$) и о реакцији магнетијева двокиселога аншмонијата $[Mg (H_2 SbO_4) \cdot 10 H_2O]$ са натријевим солима.* (Рад Ј. Ак.)

11) Иван Фрешл: *О реакцији магнетијевих соли с алкалијским монохидрофосфатима, особито с натријевим и амонијевим* (Рад Ј. Акад.)

12) Иван Фрешл: *О структури фосфорне киселине.* (Рад Ј. Акад.)

13) Вера Ројц-Катушић: *О реакцији шалисоли са сумпороводиком.* (Рад Ј. Ак.) Наставак Јанечекове радње под 25) о истом предмету.

14) Захарија Ганов: *О методама доказивања и одређивања метилалкохола у назочности етилалкохола.* (Још необјелодањено.)

15) Светозар Варићак: *О утецању фосфороводика на неке аорганске солије.* (Рад Ј. Ак.) Радња отпочета у Кем. Заводу технике у Цириху.

16) Дане Медаковић: *О шалобисмутовом тиосулфату.* (Рад Ј. Ак.)

17) Јелка Дивјак: *Принос к познавању кобалшових лутео —, розео — и пурпурео-соли.* (Рад Ј. Акад.)

18) Марко Мохачек: *Реакција меркурисоли с калијевим ферицијанидом.* (Рад Ј. Акад.)

Проф. Ј. био је уз то сурадник бечкога „Zeitschrift für mathematischen und naturwissenschaftlichen Unterricht,“ и „Zeitschrift für das Realschulwesen.“ Кроз дуги низ година пак стални сурадник часописа „Chemisches Zentralblatt“ у којему је извештавао о славенским (по највише руским, чешким и југославенским) пу-

бликацијама. Покрај тога био је реван популаризатор природних знаности пером и говором. Његова предавања и званична и популарна одликовала су се и јасноћом изражаја и неким често пјесничким надахнућем. „Изгубили смо свога најбољег предавача“ казао је тадањи декан мудр. факт., када се након умировљења проф. Ј. с њим праштао.

Проф. Ј. обнашао је три пута части дужности факултетског декана, а стајао је и као ректор на челу нашега највишега научнога завода оне године (1908 г.), кад су се наши емигранти враћали својој Alma Mater под лозинком преноса своје борбе на домаће тло. „Нисам Вам завидан“, казао је новом наступујућем ректору тадањи бан, којем је потоњи одвратио: „Не бојим се; наши су млади, истина ватрени, али они су и разборити, кад треба“. Бан је само подигао рамена. Скоро је требало показати лице озбиљним догађајима. Први је озбиљан конфликт претио, кад наши нису хтели допустити промовирање. После тога је дошло до акција против папинског благодана. Под ректоровим наговором страсти су се у оба случаја примириле. Али је дошла и промоција sub auspiciis regis. Ректор буде позван шефу просвете те упитан, може ли саветовати, да се промоција одржи. Одговор гласио је јестно. Упозорен на велику опасност по опстанак свеучилишта за случај ма и најмање демонстрације против изасланика краљевога, очитовао је сад ректор, да преузима лично сваку одговорност. Шеф је отишао с ректором бану, где се опетовао исти разговор. И бан и шеф били су веома забринути, па су с неповерењем гледали ректора. Закључили су ипак, да ће се промоција одржати. Ректор је позвао одмах себи представнике ђачких корпорација. Успело му, те су обећали, да ће код својих другова упливисати у помирљивом смислу. Дошло је до промоције. Дворана дупком пуна. Краљев изасланик био је шеф просвете, док је бан чекао у својој писарни вести на телефону. Миран и блед посматрао је ректор све своје. Дигао се је краљев изасланик, да проговори. Свако је осећао озбиљност момента. Гробна тишина. Прошло је сретно, а свеучилиште било спасено. „Ово је био најтежи мој дан у животу“ каже проф. Ј. још и данас хвалећи мудрост и дисциплину тадањих својих академских грађана.

Проф. Јанечек испуњавао је у факултету свој задатак, како треба. У захвалници, коју му је проф. збор вотирао пригодном умировљења, спомиње се не само дугогодишњи и неуморни научни и наставнички рад, већ нарочито још и неуморна сурадња не само у питањима напретка факултета у његовој (професоровој) струци, него и сурадња у свим одлучним моментима развоја факултета, „кад сте — тако гласи пасус — увијек умним разлагањем и живом ријечју знали врло благотворно утјецати.“

Мимо своје професорске дужности Ј. је био цијело доба свога службовања члан испитнога повјеренства за кандидате средњих учиона, члан и замјеник предсједнику у испитном повјеренству за фармац. тироне, члан земалскога здравственога вијећа, стални судбени вјештак, члан и извјеститељ сталнога зем. повјеренства за истраживање вина. Његовим су се опсежним знањем служиле области најразличитије врсте. Као члан здр. вијећа проф. је Ј. заједно с проф. Домцем имао уз друго да ријешава питања, која су се тицала практ. фармације, хигијене, јавнога здравства. Након смрти предстојника кр. зем. кем.-анал. завода Дра Бошњакловића, проф. је Јанечек приправно преузео и управу тога завода, док се није предстојничко мјесто опет попунило. Па кад је букнуо рат те свеуч. обука била на једно вријеме обустављена, обукао је Ј. бијелу мантију те ишао вршити службу у импровизованој резервној болници, све док га није ухватио подмукли амбулаторни тифус.

Проф. Ј. пропутовао је велик део Европе. Присуствујући међународном лекарничком конгресу у Петрограду, на којему је држао предавање те био изабран тајником конгреса и чланом поверенства за међународну фармакопеју, доживио је онде необичан догађај. Државни саветник Schröders, генерални равнатељ највећег руског кем.-фарм. подuzeћа, понуди му не само врло повољно намештење већ и очинство. И ако је Ј. захвално отклонио, Schröders је ипак све до своје смрти, остао с Ј. у дописивању, називајући га „сином“.

Проф. Ј. редовним је чланом југославенске академије знаности и уметности. Он је у њој био дуже времена предстојник математично-

природословнога разреда, а последње 3 годишње периоде предсједник. Поновни избор за предсједника отклонио је обзиром на своју високу старост. Ј. је осим тога члан дописник чешке академије знаности и уметности у Прагу, зачасни члан збора лечника Хрватске, Славоније и Међумурја, Ческословачког Лекарског Друштва у Прагу и Лекарничког Друштва у Варшави, члан дописник друштва за кем. индустрију у Прагу и фармацеутског друштва у Петрограду. Кад се је делило прашко свеучилиште, водили су се с Ј. преговори, да преузме онде столицу било лечничке било лекарничке кемије, а природом утемељења универзе у Томску беше му понуђена столица опште кемије. Ј. је захвално отклонио једно и друго наводећи разлог, да се примајући столицу у Загребу макар само и устмено обвезао, да не ће тако скоро своје место променити.

За Томашевићева бановања буде Ј. одликован комтурским крижем ордена Фрање Јосифа. Ј. је био то више изненађен, што не само да није био следбеник Томашевићеве политике, већ се с њим није ни поздрављао, одкад је опазио, да Т. неодздравља. Сада је требало захвалити се. „Ја знам, колико Ви радите“ било је све, што је Т. одговорио. Лаким подавањем руке завршио је аудијенцију, која није трајала дужије од 1/4 минуте.

Ј. је био одликован још у предратно вријеме по Њ. В. сада благопок. Краљу Петру Великом редом Св. Саве III. разр. За вријеме рата би упозорен, да треба орден вратити, кано што су то и многи други учинили. Ј. је одговорио, да за њега нема разлога враћању ордена. — За свој болнички рад буде Ј. одликован крижем црвенога крста. Ове пак године одликован је по Њ. Вел. Краљу Александру I. редом Св. Саве II. степена.

Ј. је радио и на другим подручјима. Његове велике заслуге за Плитвичка Језера опћенито су позната. Он је том нашем најдивнијем крају отац и мајка.

Кад се је под крај великога рата почела све то теже осећати оскудица на лијековима, састало се неколико наших љекарника у конференцију, у коју би позван у својем својству као наставник фарм. кемије проф. Ј.; закључено би утемељење друштва *ad hoc*. Понуђено предсједништво друштва прихватио је Ј. уз увјет,

да ће бити важном тачком у програму друштва остварање кемијско-фарм. индустрије. Тако се је родила „Isis“, те скоро иза тога њена филијала „Kaštel“. Њима стоји на челу обима проф. Ј. Оба се та подuzeћа повољно развијају. „Kaštel“ специјално удовољава својим усавршавањем најбољим надама заговорника те гране. Он се у најкраће доба из чедног фармац. лабораторија подигао у веома лепо уређену кем.-фарм. творницу, за коју проф. Ј. гоји само још једну жељу: да постане центром за прерађивање нашега дријемка и нашега велебиља на њихове алкалоиде и да тако

ступи у ред подuzeћа међународне важности.

Толика и тако многострана делатност није сломила енергију нашега јубиларца и њу није сломила ни доживљено ово и оно разочарање ни тешки родбински догађаји, ни високе године. Напуштајући наставничко своје звање, које ће се сада поделити на тројицу наставника, замолио је Ј. своје другове у факултету, да га подупру у молби за дозволу наставка знанственога рада у заводу. „У осталом — свршио је — ако би било у том потешкоћа, уписаћу се у лабораториј као изванредни слушатељ“.

Prof. Dr. Julije Domac kao učenjak.

Napisao Dr. Antun Vrgoč.

Nostrum erit non negligere sed.....
illos autem, qui tanti nobis boni auctores fuerunt magnis laudibus celebrare.
Durante: Herbario Nuovo. Venetia 1717.

Dok su veliki narodi, među njima osobito Nijemci, dostojno prikazali i opisali svoje učenjake, ne smijemo ni mi Hrvati, kao maleni narod, da zaboravimo svoje prve ljude. Moramo se sjetiti naših voda, koji su nam otvarali nove puteve i vidike, moramo odati poštu ljudima, koji su nam bili učiteljima i koji su mnogo znanja i perom i riječi raširili među nama. Nema valjda zgodnijeg mjesta i prilike od ove sadanje, da se u kratkim crtama prikaže znanje, energija i volja jednoga velikog našeg čovjeka, prof. Dra Julija Domca, da se u kratko iznese njegov organizatorni i znanstveni rad na području kemije i farmakognozije.

Profesor se je Domac već kao đak na sveučilištu spremao na široko polje rada, pak je uz farmaceut-ske predmete študirao i sve grane prirodnih nauka (botaniku, zoologiju i mineralogiju), da dobije što širi pogled u kemiju i farmakognoziju. Kod prvaka kemije u ono doba, kod profesora Liebenaa, Pebala, Schneidera, Ludwiga a iz farmakognozije kod njezinog prvog učenjaka Vogla, proučavao je metode znanstvenog rada i metode obuke u tim predmetima. Od ovih je učenjaka prisvojio prof. Domac njihovo znanje, njihovu metodu obuke, a napokon metode njihovog znanstvenog rada.

Na strogo znanstvenom polju prof. Domac najprvo se je ogledao u istraživanju strukturne formule heksilena iz manita. Raznim oksidacionim sredstvima daje heksilen uvijek normalnu maslenu i octenu kiselinu. Iz heksilena je napravio prof. Domac preko hlorhidrira heksilni alkohol, a oksidacijom ovoga dobio iste, gore spomenute kiseline. Iz svih ovih pokusa slijedi heksilena formula (s jednim dvostrukim vezom), koja je ostala sve do danas.

Prof. Domac započinje svoju drugu periodu rada kao pisac učenika Za srednje škole napisao je organsku i anorgansku kemiju. Obje se ove knjige ističu vanrednom jasnoćom, a poj-

movi su kemijski u njima razloženi na vrlo shvatljivi način. U njima je konzekventno provedena hrv. kem. terminologija a uvedeno je i mnogo novih kem. izraza.

Najvažnije djelo prof. Domca jest: Uputa u farmakognoziju, ujedno i komentar farmakognoskom dijelu hrv. farmakopeje. Profesor se je Domac postavio u ovom djelu na sasvim moderno stanovište, jer je u tom učeniku isto toliko važnosti obratio anatomsko-histološkom i kemijskom dijelu, koliko i fiziografskom opisu droga a tim napustio staru, sasvim deskriptivnu Garcke-Schroff-ovu školu. Važnost ove knjige leži u tom, što je prof. Domac sam opisao i izmikroskopisao sve droge, a opise tako sastavio, da mu je svaka riječ na mjestu. Mi Hrvati moramo biti tim ponosniji ovom knjigom, jer uopće na svijetu ima za čudo vrlo malo dobrih učenika iz farmakognozije. Tako neki veliki narodi n. pr. Španjolci i Talijani nemaju niti jednog dobrog originalnog učenika iz farmakognozije, nego su im učenici ponajviše prijevodi iz njemačkog a originalna su im djela ili loša ili nepouzdana kompilacije kao n. pr. talijanska uputa u droge od Alessandri-ja (izdanje Hoepli).

U strogo znanstveni rad moramo uvrstiti i sastavljanje farmakopeje, koja nije ništa drugo nego u zakonske forme postavljena farmakognozija i farmaceutska kemija. I ovdje se je pokazao prof. Domac zajedno s prof. Janečekom na visini svoje zadaće. Da ne duljim, navesti ću o tom izjave nekih specijalista. Tako piše A. Kremel, poznati austrijski farmakokemičar: „Wenn sie (naim hrv. farmakopeja) wie alle neueren Pharmacopoen eine gevisse Übereinstimmung mit dem deutschen Arzneibuche¹⁾ zeigt und sich in phar-

¹⁾ U jednom sam članku (Povodom jedne knjige. Farmaceutski Vjesnik 1921. br. 4) dokazao, da to ne stoji i da je hrv. farmakopeja bila prije sastavljena od njemačke, samo se nije mogla tiskati radi štamparskih neprilika. Hrvatska je dakle farmakopeja potpuno samostalno djelo.

makognostischer Hinsicht an die oesterr. Pharmakopoe anschliesst, so weist sie doch eine solche Fülle von selbständiger Arbeit, dass man dazu die Autoren der Pharmakopoe sowohl, als auch die kroatischen Apotheker nur beglückwünschen kann, welche, durch den hohen Grad von Vollkommenheit der an sie gestellten Anforderungen, mit diesem Werke in die ersten Reihen der Standesgenossen aller Länder treten.“ Veli zatim dalje, da su gg. profesori Dr. Janeček i Dr. Domac bivši učenici bečke univerze „dass dieselben ein Werk von so hoher Vollendung geschaffen¹⁾ haben.“ Na koncu zaključuje ovako: „Im ganzen ist die neue kroatische Pharmakopoe eine in jeder Beziehung auf der Höhe der Zeit stehende, den Verfassern zu Ehre reichende Arbeit, welche rückhaltlose Anerkennung verdient.“

Profesor se je Mqeller²⁾ o njoj ovako izrazio: „Ich habe das Buch mit wahrem Genuss durchgelesen und teile Ihnen mit, dass die kroatische Pharmakopoe besser ist als das deutsche Arzneibuch, wenigstens in dem meiner Beurteilung zugänglichen pharmakognostischen Teile. Besonders sind mit grossem Geschick die mikroskopischen Charaktere herangezogen soweit dieselben nötig sind.“ Mislim, da se ljepše o jednoj knjizi ne može izraziti! Držimo li još na umu, da je farmakopeja ogledalo svoga vremena — kao što veli Tschirch, t. j. kakvo ljekarstvo i nastavnici — takova je i farmakopeja, onda nema ljepše pohvale ne samo za njezine autore nego i za cijelu našu farmaciju.

O hrvatskoj se farmakopeji i njezinim autorima nije samo lijepo izrazila njemačka nego i engleska znanstvena štampa. Tako n. pr. jedan američki farmaceutski list piše: „For the kingdom of Croatia, Slavonia and Dalmatia a special pharmacopoea is in force.... Prof. Domac elaborated the pharmacognostic portion of the work... Zatim potanje opisuje sastav farmakopeje³⁾ i ističe, da je napisana u dva jezika.

Profesor Domac je osobitu važnost posvetio farmakognoskom laboratoriju i zbirci, jer je dobro znao, da je laboratorij srce a zbirka krv

¹⁾ A. Kremel: Die neue kroatische Pharmakopoe. Pharmazeutische Post. 1902. Nr. 8—12.

²⁾ A. Vrgoč: Povodom jedne knjige. Farmaceutski Vjesnik. 1921. br. 4.

³⁾ American Druggist and Pharmazeutical Record 1010. No. 3, 4 i 5 članak: How Pharmacopaeias are Made. (Kako su sastavljene farmakopeje.)

svakog farmakognoskog zavoda. Cilj mu je bio da u uredenom zavodu omogućiti anatomsko i kemijsko istraživanje droga. Kada je prof. Domac postao god. 1887. suplantom za farmakognoziju, našao je farmakognosku zbirku u dva ormara smještena u hodniku kod starog botanofiziološkog zavoda a to zato, jer farmakognoski zavod nije imao ni jedne jedincate sobe, a u zavodu je bilo samo par mikroskopa i oko 800 droga. Profesor je Domac svojim nastojanjem proširio zavod tako, da je god. 1906. imao 6 soba 20 mikroskopa i oko 1500 droga. Incijativom a i po planu profesora Dr. Janečeka i Domca osnovan je i izgrađen novi kemijski laboratorij, u kojem se sada nalazi farmakognoski zavod, koji ima sada 10 soba, (od njih dvije za zbirku), 30 mikroskopa, oko 3000 droga, među njima neka „unica“, rijetkosti prve vrsti tako n. pr. zeleni i crni opekasti čaj, neke rijetke kore kininovaca kao i pseudo kininovaca, Lignum Muirae Pua-mae, Cortex Jobimbee, Semen Myristicae sa sjemenom ljupinom i t. d. i napokon ima i jednu sobu za fitokemijska istraživanja. Farmakognoski je zavod dakle tako ureden, da se u njemu mogu izvadati ne samo deskriptivno-anatomska nego i fitokemijska istraživanja koja su za modernu farmakognoziju od najveće važnosti.

Uz znanstveni i organizatorni rad profesora Domca moramo još spomenuti i njegove poluznanstvene, agrikulturno-kemijske i popularne radove. Posebice ističem, da je prof. Domac preteča, inspirator naše šećerne industrije u Srijemu, jer je on već god. 1886. upozorio na temelju svojih mnogobrojnih analiza, da je i kod nas moguća domaća industrija šećera. Tako on veli:¹⁾ „Možemo onda tvrditi da popriečni procenti, koji nam pokazuju šećer u sriemskim repama, ne će ni malo zaostajati iza procenata nadenih u repama drugih krajeva, samo kad se bude pazilo na izbor i kultivaciju tla i na pravodobno analiziranje. Nu ako se baš i ne obaziremo toliko na sve ove navedene okolnosti, koliko to činiti moramo, nego se lih držimo nadenih 10.1% šećera, to opet smijemo tvrditi, da bi se sriemske šećerne repe za fabrikaciju šećera uspješno upotriebiti dale, jer i ovaj postotni broj već ovoj industriji zadovoljava.

¹⁾ Dr. J. Domac: Kemijska analiza šećerne repe sadjene u okolici rumske i zemunskoj Program Kr. vel. real. gimnazije. Zemun. 1885. 6.

Na sve se poluznanstvene i popularne rasprave prof. Domca ne mogu obazrijeti, nego ću sve spomenuti na koncu ovoga prikaza.

Osim rada na znanstvenom i organizatornom polju sudjelovao je prof. Domac u raznim komisijama i tu izradio veliki broj mnijenja i protumjenja. Od mnogih mnijenja ističem: *Der Meuchelmord von Blaž Gjalic's durch chronische Arsenvergiftung*; publicirano u *Lisztovom Zeitschrift für Strafrechtswissenschaft* u Berlinu. U engleskom časopisu *The Chemist and Druggist* 1910. objelodanjeno je mjenje prof. Domca o digitalinu.

Spomenemo li još, da je prof. Domac neumornim trudom i požrtvovnošću odgojio generacije farmaceuta, a strogom i sasvim znanstvenom pregledbom ljekarna podignio naše hrv. ljekarne na visoku razinu, to mislim, da sam u najkraćim crtama orisao znanstveni rad i djelovanje našeg vrlog učitelja g. prof. Dr. Domca.

Evo radova prof. Dr. Domca:

1.) *Über das Hexylen aus Mannit. Sitzberichte der K. Akademie der Wissenschaft. II. Abt, 1881.*;

2.) *O uplivu chlorove sukiseline na hexylen od manita. Zemun 1884*; 3.) *Chemijska analiza šećerne repe sadjene u okolini zemunskoj i rumskoj, 1886.*; 4.) *O veličini atoma*; 5.) *Vina Hrvatske i Slavonije*; 6.) *O dopustivoj količini sumporne sukiseline u vinu*; 7.) *O umjetnim draguljima*; 8.) *O sacharinu*; 9.) *O dokazivanju halogena u organskim spojevima*; 10.) *O strofantovim sjemenkama*; 11.) *O veronalu*; 12.) *Kemijska konstitucija organskih spojeva i njihovo farmakološko djelovanje*; 13.) *Krist kao ljekar*; 14.) *Folia Sennae Palthe*; 15.) *Infusum Ipecacuanhae concentratum*; 16.) *Folia Digitalis ambiguae*; 17.) *Bikovlja krv u toksikologiji*; 18.) *Organska kemija*; 19.) *Anorganska kemija*; 20.) *Uputa u farmakognoziju*.

Profesor dr. Julije Domac nije zaslužan samo kao učenjak nego i kao pisac raznih učbenika i farmakopeje, kao učitelj farmaceutske znanosti i perom i riječi. Za to će nam uvijek ostati u miloj spomeni, za to mu moramo i poštu odavati suo magno merito in maximo honore habendus est!

Кемијски Завод.*)

Чим се је почео стварати математичко-природословни део мудро-словнога факултета, приступило се је одмах попуњењу, свеучилишним законом предвиђене столице за кемију. Избор је пао на Дра. Александра Велкова, тадањег приватног доцента високе техничке школе у Будимпешти. Именован би ј. изв. професором. Њега је запала скрб око првога уређења кемијскога завода.

Чедним средствима, с којим се је располагало, могао се је створити само чедан, веома чедан завод. Најмило се је за њега неколико малих соба приземно још и данас постојеће куће бр. 1. у Новој Веси: мала предаваона, до ње пријемна соба, предстојникова писарна и радиона, радиона са 4 вежбеничка стола и соба за збирку.

Прве године 1875/76, било је у другом полугодшту уписано 7 слушаца. Године 1876/77. пао је број слушаца у I. полугодшту на I. у II. на 3 — практичних вежби није било. Тешка кроничка болест професора Велкова учинила је, да се је кемијска обука морала готово сасвим обуставити. Дана 23. априла 1878. издахне професор Велков, као први свих коликих наставника младога свеучилишта, своју племениту душу у још млађаном веку.

Предавање из кемије преузео је након тога приправно, за неко време, професор ботанике Др. Богослав пл. Јируш, бивши некадањи асистенат при столици физиолошке кемије на прашком свеучилишту. Али би већ године 1879. дана 23. августа именован ј. изв. професором кемије приватни доцент на високој техничкој школи у Бечу Др. Густав Јанечек.

* Из споменице о 50 годишњем постојању свеучилишта Срба, Хрвата и Словенаца у Загребу.

Унапређен год. 1881. за јавног редовитог професора, те умировљен почетком науковне године 1921/22, обављао је проф. Јанечек, по жељи владе и факултета, после свога умировљења свеједно потпуну службу ј. р. професора кемије и заводског предстојника све до почетка зимскога полугодишта 1923/24. Почам од оснотка фармацеутског учевног течаја, које је уследило год. 1882. држао је проф. Јанечек осим тога још и теоретску и практичну обуку из фармацеутске кемије. Нетом минулога летнога семестра 1924. проф. је Јанечек навршио на нашем свеучилишту свој 90. семестар, а 100-ти семестар свога високошколског рада у опште.

С уведеном редовитом кемијском обуком почео је расти и број слушаца тога предмета и вежбеника у лабораторију. Већ је у I. полуљету год. 1879—80. било 20 слушаца и 2 вежбеника, у II. семестру 18 слушаца и 19 вежбеника; год. 1880—81. у I. полугодшту 24. слушаца и 12 вежбеника, у II. полугодшту 19. слушаца и 8 вежбеника — све сами слушаачи мудрословнога факултета. Тај пораст вежбеника учинио је, да се је морало свако местанце, па и сам опекама тарацани ходник без пећи, расветлен недостатно, само надсветлом над улазним вратима, употребити, да се удовољи бар овим вежбеницима, који се никако нису дали отпутити. Па кад касније ни то није дотицало, увела се је, уз приволу зем. владе, изменична практичка обука, којој је предстојник — тада још без помоћника или асистента — морао жртвовати не само божићне и ускршње, већ и велике годишње празнике. Дакако да се такви одношаји нису могли дуго одржати.

Почевши од зимскога полугодишта 1880/81. уредило се је, истина, још не-

колико соба преко дворишта исте куће за заводске потребе, али се је уједно почело озбиљно размишљати о градњи посебнога завода, па кад се је припремљао већи фармацеутски науковни течај, те тиме осигурао далњи прираст слушаца кемије, приступило се је чину. Г. 1881. доби заводски предстојник овласт, да у споразуму с архитектом Х. Болеом изradi нацрте за наумљену градњу. После буде позван грађевни уред кр. зем. владе (— инж. М. Антолец) да са заводским предстојником разгледа кемијски завод будимпештанског свеучилишта, те да изradi још и другу основу. Према тим основама подигнута је на земљишту, што га је опћина града Загреба даровала на садањем Академијском тргу, тада још пустом пределу, зграда, доготовљена у прољећу год. 1883. У њој је била амфитеатрална предаваона са 72 седала, радиона за 30 вежбеника почетника, мала радиона за четворицу напреднијих и све друге потребне просторије у приземљу и у подруму. У првом кату сместила се је у двама собама књижница, остале његове просторије заузео је предстојник стан.

Потоњи се је испразнио г. 1895. У тако добивене просторије уселио се је фармакогностички завод, па кад се је год. 1919 и тај иселио, те прешао у зграду новог кемијског завода на Мажуранићевом тргу — о чему ниже — служиле су те просторије кратко време ђачким становима, иза тога, у једном делу, као стан нетом именованом г. контрактуалном професору Пушину, у осталом делу као уредовне просторије Одбора за контролу промета девиза и валута, док не буду потоње просторије уступљене потребом ново основане столице физикалне кемије с контрактуалним професором Николом А. Пушином. За професора Пушина, који је поводом тешких прилика насталих у његовој домовини Русији, морао исту оставити, исходило је професорски збор мудрословног факултета ту нову столицу, која је наишла одмах на леп одзив слушаца, ма да је

још била веома неподпуно снабдевена училима, служећи се поглавито апаратуром кемијског завода, с којим је била под једним кровом.

Док још није било фармацеутског науковог течаја, професор је Јанечек удовољавао потреби обуке у физикалној кемији тако, да је предавао за слушаце мудрословног факултета изменице по два полуљета неорганску, органску и физикалну кемију, још и уз аналитичке вежбе и уз упућивање у знанствени рад. У бившој аустро-угарској монархији била су то прва и једина предавања из физикалне кемије. Нове дужности надошле отворењем фармацеутског учевног течаја, онемогућиле су наставак тих предавања, па се је настојало надокнадити их издањем штампаног дела, које је ипак ради тада још маленог читалачког круга остало недовршено. Година осамдесетих предавао је проф. Јанечек поврх осталих предмета још и аналитичку кемију.

Предавања из кемије полазе осим слушаца, којим је кемија главном струком, још слушаачи математике и физике и слушаачи природописних струка те коначно слушаачи фармације. Међу потоњима било их је у предратно доба особито такођер из Србије и Бугарске. Некадањи гласови, да се за кемију гради превелик завод, на радост се нису обистинили. Даче, временом је већ предаваона постала премалена, морала су се увести — поименце одкад је године 1918. надошао свеучилишту лечнички факултет — паралелна предавања, намештати даљни радни столови, испражњавати друге посебним сврхама намењене просторије, те претварати их у ђачке радионе; коначно је био сам предстојник принукан уступити вежбеницима своју властиту радиону, испразнити станбену собу асистентову и вратарску собу за сврхе вежбеника. Упоредо тим, растао је број заводских намештеника тако да су год. 1923/24. била заводу додељена у својству пристава, два средњошколска професора и један средњошколски намесни учитељ, сви питомци тога завода, код столице

пак за физикалну кимију, надаље 2 помоћника и 2 подворника.

Пренапуњењу завода доскочило се је г. 1919/20. донекле тако, да су се за слушаће лечничке струке увела посебна предавања из неорганске и органске кимије, па и практичке вјежбе код столице за примењену медицинску кимију. Скоро иза тога преселили су се онамо поводом услед пренапуњености насталог штрајка слушаћа, те под притиском корака здравствене области још и слушаћи првога годишта фармацеутски наука, па тако су се слушаћи раштркали, ма да је за њих подигнут модерни велики завод, палата на Мажуранићевом тргу!

За време бановања Дра. Томашића, који је произишао из кругова свеучилишних професора и којему има свеучилиште да захвали уз остало и красну зграду свеучилишне књижнице, закључила је тадања земаљска влада на његову иницијативу, да се имаде за кимијски завод подићи новоградња на великом градилишту пред прочељем свеучилишне књижнице на садањем Мажуранићевом тргу. Том будућем кимијском заводу замишљен би — као пандан — физикални завод. Професор Јанечек би изаслан у Цирих, а за тим заједно с архитектом, садањим професором високе техничке школе Бастлом у Будимпешту, Беч, Праг, Бреславу и Берлин на проучавање тамошњих високошколских кимијских завода. Њиховим заједничким радом издан је елаборат, у којему су се имала сместити одељења за поједине гране кимије са заједничком књижницом и кимијским музејом, а у трећем кату — привремено — фармакогностички и ботаничко-физиолошки завод. Дотадањи кимијски завод на академском тргу имао се је порушити и на томе месту подићи достојан природописни музеј.

Ова је основа по бану скоро одобрена; у год. 1913. започето је с грађњом новог кимијског завода.

Велики рат затекао је зграду недовршену. Неке су се просторије у њој уредиле за смештање било рањеника би-

ло здраве момчади аустро-угарске војске, а касније су те просторије наставили француски и то индокитајски војници.

Чим је то било — након преврата — могуће, исходило се од стране професорског збора мудрословног факултета доготовљење зграда, па када је зграда била како тако довршена, уселио се је у њу доиста фармакогностички и ботаничко-физиолошки завод. Ну прије него што је могао професорски збор мудрословног факултета што и наслућивати, буде, — по тадањем шефу наставе код кр. зем. владе — одређено, да се кимијски завод свеучилишта нема уселити у за њ саграђену зграду, већ да има, њему намењене просторије, заузети кимијска столица мало прије тога основане техничке високе школе и још неке њезине друге столице, а друге још преостале просторије, да се имаду употребити као приватни станови неких њезиних наставника. Ово тако неочекивано решење изазвало је енергичне кораке факултета и цијелога свеучилишта. Одпочела је борба за посјед нове зграде. Она се је свршила признањем зграде као својином свеучилишта, али без даљњег практичног резултата. Свеучилишни кимијски завод има да и надаље кубури у својим старим просторијама. Њему су се „у накнаду“ дозначиле, по фармакогностичком заводу испражњене просторије у I. кату старе зграде. Кад се је али радило о уређењу тих просторија, није зато било покрића. Те су просторије стајале неко вријеме празне. Иза тога настанило се је у њима ђаштво, а мало касније већ споменути „Одбор“. Овај потоњи запосјео је ипак само један њихов дио, јер је остали дио већ био предан проф. Пушину за становање. Када се је под конач мјесеца сијечња 1923. „одбор“ распустио, припале су његове просторије столица за физикалну кимију. Овога љета (1924.) иселио се је професор Пушин из стана; с његовим просторијама није до данас расположено.

Свеучилишни кимијски завод проживљује већ дуже времена тешке дане. Бу-

дући да су све просторије, које су биле намјењене, дјеломице и уредиле за специјалне сврхе кемијскога рада, морале претворити у више мање слабе још и данас пренапуњене ђачке радионе без икакве вентилације; сви су други радови у заводу постали готово немогући. Завод нема ни електричне струје. За апаратуру нема згодних спремишта, сигурних од штетних пара и плинова; новчана средства не достижу ни из далека, па се ради тога завод и задужује, понајвише за плин.

Права је невоља настала за кемијску обуку, када је у ноћи 22. сирјечња 1924. букнуо пожар у заводској предаваони, који је уништио велики дио њезинога уређаја. Предавања обдржавала су се све до љетнога полугодишта у — од ватре поштеђеној — овећој просторији до предаваоне, која се је соба испразнила у ту сврху. Њезин уређај ограничио је покусни дио обуке на минимум. Теком љетних празника 1924. предаваона се је обновила и провидила електричном расвјетом.

Успркос томе, завод са скученим својим просторијама, помагалима и новчаним средствима, не одговара више потребама високошколске кемијске обуке. За пожалити је особито, да се је последњих година, ради помањкања средстава, морало обуставити примање неких важних струковних часописа, које ће бити у будуће тешко опет употпунити.

Дуго осећаној потреби предавања аналитичке кемије доскочило се је, када се је год. 1923. за тај предмет хабилитирао многогодишњи пристав завода Д-р Иван Фрешл. Своја предавања отпочео је у летњом полугодишту 1923. и наставио их је у зимском 1923/1924., али је већ под крај семестра подлегао подмуклој болести. Првих година опстанка завода предавао је аналитичку кемију, како је то већ горе речено, сада одступајући његов предстојник све дотле, док га нису нове наставничке дужности и повећани административни послови у том спречили.

Велики пораст слушалаца и вежбеника у кемијском заводу од првога по-

четка па до данас приказује нам таблица на страни 32. и 33.

Први питомац завода, који је добио докторат филозофије с кемијом као главним предметом, био је Ватрослав Хорват, промовиран године 1886. Умро је скоро као средњошколски учитељ. У свему било је промовирано на част доктора филозофије 18 абсолвената филозофије, нерачунајући овамо оне, којима је дисертациона радња била из подручја физикалне кемије. Од тих 18 абсолвената завода један је уважени професор Софијскога свеучилишта (Димитар Баларев), један професор високе трговачке школе у Загребу (Константин Георгијевић), један доцент у господарско-шумарском факултету загребачкога свеучилишта (Светозар Варићак), један кемијар епидемиолошкога завода у Загребу (Станко Михолић), један пристав кемијскога завода загребачког свеучилишта (Миливој Обајдин), један равнатељ Крижевачке господарске школе (Марко Мохацек), један равнатељ кемиско-бактериолошког завода у Плевни (Захарије Ганев). У индустрију прешла су тројица. (Ладислав Полак, Абрахам Давид Розенберг, Илија Симеонов Данков.) Двојица посветили су се фармацији (Вера Ројц-Катушић, Јелка Дивјак.) Тројица службују на средњим училиштима (Ђорђе Јанковић, Дане Медаковић и Драга Церњак.) Умрли су споменути већ Ватрослав Хорват, надаље Срећко Бошњак-овић као предстојни кр. зем. кемијско-аналитичког завода у Загребу и Иван Фрешл, као заводски пристав и приватни доцент.

Част магистра фармације получила су су до конца летњег семестра 1924. у свему 844 кандидата и то од њих 544 из Хрватске, Славоније, Далмације Босне и Херцеговине, 142 из Србије, 52 из Бугарске, 29 из Бачке, Баната и Барање, 24 из Словеније, 11 из Македоније, 6 из Ријеке, 3 из Црне Горе, 3 из Истре, 3 из Чешке, 2 из садање Јулијске Венеције, 1 из Пољске, дакле 829 из Славенских земаља; надаље 7 из Угарске, 3 из Аус-

Слушачи филозофи.

Година	Семес- тар	Редовити		Изван- редни		Фарма- цеути	
		Слуш.	Вјежб.	Слуш.	Вјежб.	П.	И.
		год.					
1874/75	Зимски	—	—	—	—	—	—
	Љетни	—	—	—	—	—	—
1875/76	Зимски	—	—	—	—	—	—
	Љетни	4	—	3	—	—	—
1876/77	Зимски	—	—	1	—	—	—
	Љетни	2	—	1	—	—	—
1877/78	Зимски	3	4	5	5	—	—
	Љетни	3	—	6	—	—	—
1878/79	Зимски	8	3	14	7	—	—
	Љетни	4	—	3	—	—	—
1879/80	Зимски	6	—	14	2	—	—
	Љетни	6	7	12	12	—	—
1880/81	Зимски	8	4	16	8	—	—
	Љетни	8	3	11	5	—	—
1881/82	Зимски	5	4	21	10	—	—
	Љетни	4	4	6	5	—	—
1882/83	Зимски	5	4	8	7	—	9
	Љетни	4	5	9	6	—	9
1883/84	Зимски	2	1	5	6	9	8
	Љетни	—	—	5	4	9	7
1884/85	Зимски	3	1	3	2	8	7
	Љетни	1	2	3	1	7	7
1885/86	Зимски	1	—	3	4	8	2
	Љетни	3	—	4	3	7	1
1886/87	Зимски	7	3	4	1	2	15
	Љетни	6	2	2	1	1	14
1887/88	Зимски	8	3	3	3	14	14
	Љетни	8	1	4	3	14	13
1888/89	Зимски	8	3	7	4	12	13
	Љетни	7	2	6	3	11	12
Година	Семес- тар	Редовити		Изван- редни		Фарма- цеути	
		Слуш.	Вјежб.	Слуш.	Вјежб.	П.	И.
		год.					
1889/90	Зимски	7	10	4	6	10	14
	Љетни	5	4	3	3	10	14
1890/91	Зимски	4	—	3	2	16	13
	Љетни	3	4	—	1	17	12
1891/92	Зимски	5	—	4	4	13	17
	Љетни	4	2	4	4	13	17
1892/93	Зимски	5	6	6	7	20	20
	Љетни	4	2	5	3	19	19
1893/94	Зимски	3	—	14	6	19	12
	Љетни	3	2	10	7	19	10
1894/95	Зимски	32	4	—	2	11	13
	Љетни	28	13	—	—	12	12
1895/96	Зимски	30	7	2	—	11	11
	Љетни	27	8	—	—	10	10
1896/97	Зимски	29	5	3	—	11	20
	Љетни	24	10	1	—	10	18
1897/98	Зимски	29	6	3	—	20	16
	Љетни	27	12	2	—	18	17
1898/99	Зимски	18	9	2	—	20	21
	Љетни	19	11	1	—	19	22
1899/900	Зимски	20	6	1	1	18	18
	Љетни	16	7	1	—	18	18
1900/01	Зимски	21	3	—	—	18	17
	Љетни	23	8	—	—	16	15
1901/02	Зимски	27	5	1	—	19	18
	Љетни	25	12	1	—	16	16
1902/03	Зимски	28	8	—	—	13	14
	Љетни	28	12	—	—	12	15
1903/04	Зимски	32	5	2	—	15	18
	Љетни	30	9	2	—	18	18

Слушачи филозофи.

Година	Редовити			Изванредни		Фармацеути		Слушачи медицине			
	Семестар	Слуш.	Вјекб.	Слуш.	Вјекб.	I.	II.	редовити		изванредни	
						год.		Слуш.	Вјекб.	Слуш.	Вјекб.
1904/905	Зимски	48	7	7	4	23	23	—	—	—	—
	Љетни	56	20	4	1	22	22	—	—	—	—
1905/906	Зимски	59	16	1	—	26	25	—	—	—	—
	Љетни	50	30	—	—	21	21	—	—	—	—
1906/907	Зимски	74	21	3	3	32	35	—	—	—	—
	Љетни	80	38	2	1	33	36	—	—	—	—
1907/908	Зимски	62	34	—	—	35	38	—	—	—	—
	Љетни	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—
1908/909	Зимски	46	22	—	—	30	30	—	—	—	—
	Љетни	50	25	—	—	30	31	—	—	—	—
1909/910	Зимски	48	23	—	—	35	36	—	—	—	—
	Љетни	57	26	—	—	34	34	—	—	—	—
1910/911	Зимски	43	22	—	—	30	30	—	—	—	—
	Љетни	41	27	1	1	30	30	—	—	—	—
1911/912	Зимски	40	17	—	—	38	40	—	—	—	—
	Љетни	27	13	2	2	30	35	—	—	—	—
1912/913	Зимски	34	15	—	1	22	23	—	—	—	—
	Љетни	31	23	—	1	22	23	—	—	—	—
1913/914	Зимски	37	17	1	—	31	31	—	—	—	—
	Љетни	38	18	—	—	30	34	—	—	—	—
1914/915	Зимски	31	14	—	—	22	25	—	—	—	—
	Љетни	21	13	—	1	20	24	—	—	—	—
1915/916	Зимски	15	6	—	—	10	12	—	—	—	—
	Љетни	12	7	—	4	10	14	—	—	—	—
1916/917	Зимски	19	6	1	3	12	15	—	—	—	—
	Љетни	22	8	1	5	14	14	—	—	—	—
1917/918	Зимски	22	14	2	2	25	20	69	69	4	4
	Љетни	15	8	1	—	30	20	83	83	12	12
	Турнус	28	21	—	—	50	47	—	—	—	—
1918/919	Зимски	51	32	5	1	70	61	452	452	16	16
	Љетни	56	37	8	3	90	85	477	477	20	20
1919/920	Зимски	42	35	6	6	—	70	—	—	—	—
	Љетни	35	29	5	2	—	62	—	—	—	—
1920/921	Зимски	56	45	5	6	—	50	—	—	—	—
	Љетни	50	38	—	—	—	65	—	—	—	—
1921/922	Зимски	57	41	—	—	—	52	—	—	—	—
	Љетни	56	39	—	—	—	61	—	—	—	—
1922/923	Зимски	67	33	—	—	—	60	—	—	—	—
	Љетни	65	35	—	—	—	59	—	—	—	—
1923/924	Зимски	60	53	—	—	—	74	—	—	—	—
	Љетни	71	60	—	—	—	66	—	—	—	—

трије, 4 из из Турске и по један из Румуњске и Чиле.

Даном 31. јула 1924. завршио је свој 45-годишњи учитељски рад на заводу, професор Др. Густав Јанечек у 75 години живота. Њега имају да замене тројица професора: По један из неорганске, органске и фармацеутске кемије.

*

Питање предаје нове зграде потребама мудрословног факултета не подноси далњет одгађања. Оно је постало питање свеучилишног достојанства.

Нехотице се поред тога намеће друго питање; Што се има учинити са садањом зградом на академијском тргу?

Чини се, да је сасвим заспала идеја градње великог наравословног музеја на одређеном му месту. Била би штета, да буде тако. Али ако то буде, стара би лабораторијска зграда. надограђена према западу, југу и истоку на један кат, била као створена за потребе фарма-

цеутског факултета. Да ће се у догледно време морати наш двогодишњи фармацеутски течај темељито преуредити и проширити на факултетски студиј, о томе нема сумње. Недавно проведена нека реформа у нашем фармацеутском науковном реду, је привремене, палијативне нарави. Не сме на том остати, не сме се ни у томе заостати, за другим просветним народима.

Што се тиче покрића трошкова такве надоградње и адаптације, писац ових редака знаде из сигурнога врела, да би један део тих трошкова преузео приправно сталез сам за нараштај којему ће тај факултет бити намењен; дапаче писцу је познато и то, да се у том не би наишло на никакву племенску раздвојеност, јер у круговима, којих се тиче, влада у просуђивању истакнутога питања потпуна сугласност: „Боље један једини факултет те врсте, али снабдевен свим што му осигурава процват, него два, три крња“.

Моје успомене из старог лабораторија.

Први мој сусрет са проф. Др. Јанечеком и није био — по обичним појмовима — најпријатнији, јер ме је ударио по прстима већ на тироцинију и присилио ме, да га продужим за три месеца. Нисам на име имао ни појма о „титрацији у опште ни о титрацији јода на посеб,“ како је гласила званична изјава „поверенства“, које је онај дан заседало у маленој собици г. Брођовинове апотеке. . . .

А можете си лепо замислити, како је тај ледени „туш“ дејствовао на моју усијану главу, која је учила поштено пуне две последње године „Schlickuma“ и била уверена, да знаде све за тироцинију; што више, да знаде и оно, чега тамо апсолутно не треба!

Е, ал' да — у оно златно доба не беше код нас још ни трага вежбеничким течајевима, нити се бринуо ко жив за те веселнике.... А најмање за нас из „провинције“, који смо долазили у Загреб и морали тамо сами ићи од једног члана комисије до другог, да их сакупимо.....

Тај ме је — за први само час неугодни — „случај“ довео у апотеку и у кућу одличнога стручњака, патриоте и човека, покој. Јосипа Врбанића у Карловцу, у чијој сам породици провео прекрасне и за „пракса“ онога доба јединствене часове. Благодарећи строгости проф. Јанечека дошао сам у руке човеку, који ме је за три месеца научио више, него ли бих може бити научио сам за три године! Меком али енергичном руком извадио је Врбанић жалац из моје „уврежене“ душе, порушио све моје велико „знање“ као кућицу из карата и присилио ме морално, да још и заблагодарим проф. Јанекеку, кад је тај мој први „lapsus linguae“ био већ исправљен. Од тога дана датира моје велико поштовање према професору Јанекеку и моја велика оданост човеку, који ме је присилио да учим струку и да се приклоним цео науци, којој сам се хтео да посветим.

Али је требало година — много година, док ме је савладао коначно. Годинама нисам му

смео на очи; годинама титрала је она неуспела титрација пред мојим очима и ја — ма да нисам ни онда био баш плашљив — нисам имао праве смелости, да одем међу слушатеље тог одличнога професора.....

Требало је пре да прокљувим сву људску беду и пакост, да упознам гордост бечке клике, сву неморалност бечке камариле, сав кал, гад и муљ, који се крио под плаштем царске власти и силе. Требало је, да осетим на врелу — у њиховим редакцијама — сву подлост већине бечке штампе према нама јужним Славенима. Требало је да дођем баш у Беч и да их упознам тамо код њихове властите куће, где се нису ни мало крили ни претварали. Морао сам доћи најпре у Беч, да видим и чујем највећег Југословена наших дана — покој. Дра Крека, који је и умирући рекао: „Не бојим се ја за Југославију. Водиће је увек онај, који буде паметнији!“ Требало је доћи у Беч, да видим *Masarik* и да ми његове речи у капуцинској царској гробници дигну клонуле наде: „Ту су сви и то им је сва — будућност....!“

Признајем и данас, да ме је на те речи прескочила језа и да сам се окренуо звераци, нема ли где каков „шпицл.“¹⁾ Било ми је суђено, да дођем у срце бивше Аустрије, па да се уверим властитим ушима, како су нас онда већ сви мрзили. И они наши бечки „колеге“ и професори: *Wiesner* највише, па *Lieben* по мало сви по реду — сем часнога старца ботаничара, баруна *Kerner von Marilaun*, који је био прави аристократа душе и науке, па ме његов начин предавања и општења са ђацима и данас сећа нашег драгога, за мене незаборављенога проф. Дра Хајнца.

Требало је, да дође до сцене, кад ме је после потпуно неуспелог тентамена — запитао проф. *Wiesner*, какове ли сам народности.

„Herr Candidat, welcher Nation gehören Sie an?“

¹⁾ Бечки израз за полицајне агенте.

„Kroate, Herr Hofrath.“

„Na ja, ich hab mir es gedacht: so faul kan nur ein Kroate sein.“

„Und so frech nur ein österreichischer Hofrath.“

И данас жалим, што га нисам ударио, али ме је задржало поштовање према званичном месту, где се сцена одиграла а по нешто су ме сметале и његове године. Универзитетски је сенат и сам увидео сву необузданост жучљивог професора; ипак је форме ради морао изрећи мој „konsilium abeundi“ За то ме и јесу искључили само на два семестра... а ја више нисам ни желео да се вратим.

Моје су се жеље враћале све више домовини, Сави и Драви, рођеној груди. Моје је срце тежило све силније и све жешће за повратком — све као у некој нади, да тамо доле не ћу бар осетити толико мржње и толико презира, како сам их осетио међу њима готово на сваком кораку. Знао сам ја добро, да су они још и доле господари. Само је моја душа сањала диван сан: за мене није био Дунав ни онда граница.... Мене је вукло срце овамо доле, да видим и да чујем наш свет! И почео сам да схваћам велику жртву проф. Дра Јанечека, који је оставио свој свет, свој народ, свој језик, свој рад, знанце и пријатеље да дође доле међу нас и да ради на мисији научној и на мисији националној, на зближавању северних и јужних Славена, на полагању основних темеља великој згради, о чијем је зидању мислио горе на северу Masarik са стотинима својих присташа, пријатеља и одушевљених поштоватеља. А кад сам — и у Немачкој и у Бечу — видео, колику је енергију уложио тај племенити Чех, да упозна иноземство са лепотама Плитвичких језера — хрватских језера; — кад сам видео, коликим је жаром заволео та од Мађара — срећом — незапажена или може бити хотимице забатаљена језера, ја сам му се поклонио и заблагодарио судбини, која нам га је послала, да нам барем — брат — отвори очи, да видимо што имамо.... када смо били сами слепи.... И лагано је престала да титра пред очима она некадашња „титрација“... Прошле су године — многе године — а усијана се глава мало и разладила....

* * *

Лагано сам се враћао домовини, коју нисам више канио остављати. Требало је завирити

још мало међу Словенце па међу „Штајерце“, који су онда — а неки и данас — били ван лепе наше домовине.

Тим је била већа срећа, када сам постао и по други пут Јанечеков ђак. Колике ли разлике према Бечу — после суровог Wiesnera и надутога Liebena — умиљати, строги а увек праведни Јанечек! Увек сам се надао, да ће и моја јединица бити његов ђак а Господ је услишао моју жељу.

Требало је бити његов ђак, па видети и осетити, каковим се ситничавим неприликама морао дневно да бори тај велики и умни човек, који би стекао европејско име, да је остао у Бечу! Постао би дворским саветником, чланом царске бечке академије, једним ударцем капацитет! А шта ли би све могао постати у Прагу, да је затајио своје чешко порекло, своју славенску крв и домовину!

И тај по уму и по души велики човек морао је да води најозбиљнијег рачуна о полупаним лабораторијским шољницама! Морао је да предлаже „високој“ влади ситне рачуне на круне и на филуре, да му она одобри још ситничавији „кредит.“ Морао је — он Чех — да ствара хрватску кемичку терминологију, да кује изразе, да тражи речи, да ствара реченице и да ради послове судскога хемичара а имао је да буде само универзитетски професор и учитељ својих ђака! Морао је да буде сам свој секретар, благајник, управник и писар!

Па ипак — крај свих тих својих послова стигао је проф. Јанечек, да се занима са сваким својим ђаком. Познавао је и прилике готово свакога свога слушатеља, саветовао, препоручивао, фалио а — кад је требало — и карао. Преко свијух ситних злоба прелазио је проф. Јанечек мирне душе и не осврћући се.... Знадем из искуства, да је праштао и највеће увреде, да је са благим смешком на усницама помогао многој егзистенцији, која је овисила баш о њему. И баш то његово добро и племенито срце дало му је снаге, да је и данас остао готово исти онај стари Јанечек, који је са финим смешком дочекао путника из туђине и рекао само толико:

„Знао сам ја, да ћете се Ви вратити!“

И када се данас стари наш професор опрашта са својим лабораторијем, када оставља катедру, да се мирно и са пуно задовољ-

ства посвети „Плитвичким језерима“, нека буде уверен, да га и на том путу прате срца и душе његових благодарних ђака....

На многаја!

II.

Било је за време последњих трзаја мађарске силе у Хрватској — за владања бана Павла Рауха, кад је наш стари лабораториј два пута „осветлао“ своје честито ђачко — опозиционално лице. Било нас је Хрвата, Срба и Бугара. Словенца се слабо којег сећам (сем покој. Леустека, који је био и старији).

Елем Раух добио из Пеште налог, да протежира и понаместа све, што је дисало за слатку мајку „Хунгарију“. Тако се десило, да се појавио и неки доктор кемије *Бела П.*, па и он затражио намештење — и то баш у Загребу па га и добио управо као асистент „нашега“ лабораторија. Колико је год бан Раух био иначе у обичном животу кавалир, кад је дошао какав налог из Пеште, постао је одмах сасвим обичан „пандур“. И тај пандур послао нам је новопеченог асистента и без питања академскога сената и без питања нашег драгог „Старога“, како га данас смем и јавно назвати. А ми смо имали нашег доброг и сваком милога асистента, данас већ на жалост покој. Дра *Ивана Фрешила*! Имали смо и другога: данашњег свеуч. проф. Дра *Франју Бубановића*, кога је цели лабораториј звао од миља „Францек“, како се и покојни звао само „Фрешлин“! Било је дакле јасно, да ће један од наших миљеника „излетити“, па нам било много криво. А криво је било и Старому. Огорчење велико. Видели смо, чули смо доста. Фрешлин је био искрен тумач професорових јада. За часак је био план готов: „Мађар мора напоље —!“ Договорили смо се брзо а реч поштено одржали. Други дан дође вест: „после подне долази нови!“

Лабораториј пун као кошница. Кувају као ђаволи, све киселине „раде“, развија се славни H_2S , лабораториј функционише пуном „паром“ певуцка се лагано, Фрешлин шета нервозно а Францек се завукао у „дупље“ па чита неку светску кемију и јако пуши. Ваздух пун опасне „електрике“. Нешто ће да „пукне.....“ или негде да „опали“. А стакло је било онда — јефтино.....

Уђе мађарски доктор. Поздрави уљудно. Сви шуте, нико ни мукајет. Огледа се сметено, приђе брату Богдану Мостарцу, нешто пита, само Богдан не одговара. Оде брату Михајлу са Косова па опет исто. И онда га Бог пошље равно код мене. Пита. Нервозан је.

„Шта хоћете? Ко сте?“

„Ја сам доктор — —“

„Какав доктор? Шта се Ви тичете нас? Ко Вас је послао? Је ли ово универзитет или је шегртска школа? Марш ван!“ „Марш ван!“ проломи се лабораториј, а мој ти доктор пут под ноге па равно до — Пеште.... Прославили смо ту „победу“ онако „поштенејше“ — до зоре и Стари се само смешкао, кад сам му мало реферисао на Зрињевцу после славног „мамурлука.“

* * *

Довео је бан Раух и неког несретног „култусшефа“, који није имао ни појма о каквој просвети, јер је био обичан полицајац. Али био човек „племените“ крви, па је мислио, да је то управо довољно, да може све и свуда да „нажирава“. И како се и данас многима хоће да нажиравају апотеке и апотекаре, тако се прохтело и Рауховој „екселенцији“, да мало нажирава тај грешни Јанчеков лабораториј. Није ни чудо. За професора се говорило јавно, да неки страхан и опасан „панславист“, ђаци су били озлоглашени као највећи врагови и дрзници безобразни а сам глас „народа“ био је увек против тог несретног лабораторија, јер се веровало сасвим озбиљно — а и сада се сигурно још верује у Влашкој улици — да се тамо кухају људи са црвеном брадом и женске са црвеном косом — Бог буди с нами!

Најавио „екселенц“ да ће доћи да „прегледа“ лабораториј, пошто се тражи извршење неких оправака и повећање кредита и наравно зажелио, да буде „свечано“ дочекан. Старому заиста баш није било мило, али што ће? Сам га не може одбити него лепо испоручи преко Фрешлина „службоуљудну жељу пресветлога господина одјелнога предстојника за богоштовје и наставу.“

Како нас апотекарчиће није Бог створио најглупљима, осетили смо одмах, од куд ветар дува и устали најенергичније против доласка те неславне екселенције полицајца. У места импровизираној „седници“, за чије је

време Богдан Шпањолац марљиво кувао кобасице са реном а „Старчовиц“ (послужитељ) вукао силне „штуцне“ пива, отклонио примане нежељенога госта и ја добих као најстарији колега наређење, да то дојавим „старому“. Учиним. Слуша Стари, глади браду, све му је право, само „да не буде шкандала.“ Отсечем и ја, да ја управо „гарантирам“ за шкандал, ако предстојник дође. По што не желимо да нам се универзитет — евентуално само лабораториј затвори, дошао сам, да то „службено“ јавим као делегат мојих колега. Шутке ми покаже телефон. Затражим из кафане спој са „пресветлим,“ одбијем интервенцију секретареву и добијем га „лично“: „Спремљене су бомбе; ако дођете, апсолутно не гарантујемо за последице.“

„Ко говори?“

„Делегат слушатеља лабораторија у име свијух.“

„Како се зовете?“

„Дођите, па ћете чути и видети.“

* * *

Бојиште спремљено, велике стаклене „бомбе“ напуњене са H_2S и свакојаким бојама, које се не даду лако опрати. Ексцеленц не долази. Други дан пошаље у својој кочији секретара у „извидницу“. Секретар као паметан пошаље „Старчовица“. Ми опазисмо само познату кочију, чусмо неке кораке и чим су се врата тек мало само отворила, осусмо мало „бомбама“, да је „Старчовиц“ једва жив и само мало офарбан побегао. Секретар је чуо и видео доста, а „ексцеленц“ није се удостојао да прекорачи праг бунтовничке шпиље којим је именом изволео окрстити стари наш „лабораторчек“, из кога се и тог дана орила победничка песма:

„Кај нам па мореју — ?!“

Jugović.

Uspomena na moju prvu „vizitaciju.“

Sunce Gospodnje raspalilo po visokom kamenju i po gordom stenju, na kojima je nazidana stara i nekada ponosna petrovaradinska tvrđava. Stara je toliko, da se i ne zna pravo, koju je počeo prvi zidati.

Ispod njenog gorostasnog kamenja stisnuo se novi, građanski Petrovaradin. Star je i on a najslavniji kao rodno mesto bana Jelačića, koji se rodio prerano za pola stoljeća pa baš za to i morao podleći kao žrtva neblagodarnoj bečkoj kamarili... Sudbina...

A ja se zavukao u meni najmiliji, hladoviti laboratorij stare a po njenom nekadašnjem vlasniku, istoričaru i književniku *Fronji Schamsu* i slavne apoteke petrovaradinske, sakrio se u stari Schamsov naslonjač i sanjam otvorenim očima — onako apotekarski — uvek pripravan, da čujem zvonice iz stare „oficine“. Srećom se nije ni komu žurilo...

Usnice mi miluju bosansku cigaretu, a pred mojim očima prolaze legije Rimljana, križarskih vojnika, Nemaca, španjolskih plaćenika, besnih Turaka, gordih Nemaca i Madžara. Nestaju legije najrazličitijih naroda, koji su svi obijali glave o tu silnu petrovaradinsku tvrđavu, na čijoj je današnjoj pijaci nekada tekla krv do koljena. I svi oni poginuše, izgiboše, propadoše — a silni Dunav ostade isti, da i dalje čuva i sačuva stari Varadin Dojčin Petra — da sačuva čarnu Frušku goru. A sa zida kanda mi se smeška slika elegantnoga Franje Schamsa i ko da veli: „Još to nije sve.. I većih ćete čuda dočekati vi, koji budete radili u ovoj apoteci posle mene. Ja sam pobegao odavde, jer mi je bilo usko i tesno: vama će biti lepše — prostranije — bolje. Samo počekaj još malo, mladiću!“

Slike su se redjale dalje, postajale sve jasnije, sve neverovatnije — glava klonula i san mi sklopio oči. I nisam čuo moga šefa, starog dobroćudnoga Brodskoga, koji je došao kroz nezaključani hodnik i ne našavši me u apoteci, pao ravno u laboratorij. Znao je on dobro, gde će u to doba naći svog grešnoga magistra.

Čovek se sav usplahirio. Začudio sam se njegovom dolasku, jer je bio u Karlovcima i imao doći tek u večer vozom, a on dojurio po najvećoj vrućini i po prašini — fijakerom. Vidim i sam: „od nevolje mu je.“

„Ide Domac!“ — nekako uzmuca starac i sroza se lepo u moj naslonjač. „U Karlovcima je gotov“.... „te briše znoj sa čela. „Pa šta je onda? ...“

Ama, molim Vas, pa to je strašno — pa vizitacija — pa to spremanje — pa taj posao — pa odgovornost — pa globa....“

„Ama, molim Vas, dragi gospodine šefe, nije to ništa strašno niti tu ima govora o kakvoj globi. Váša je apoteka u redu, a drugo Vi sve prepustite meni i sve će biti, kako treba“....

„Dobro, dobro, dragec, ali mene ne bu tu... Ja idem!“ „Samo Vi izvolite, a sutra ćemo se naći kod večere“.... I otišao čovek zadovoljan, seo uz svoj glasovir, prepustio se svojoj zabavi a apoteku svom magistru i — Dr. Domcu.

A dole laboratorij oživeo. Diglo se na noge sve u kući, da očisti, opere i oprasi, što se očistiti dalo; i gde koja paučina pade žrtvom mar-nih ruku, a ja sam šušкао po oficini smejući se — priznajem — strahu mog staroga šefa. Bio on čovek stare škole, a ja nove. Bio je dobar, ali u mnogo čemu lake ruke, a ja sam bio djak Dra Domca i nisam poznavao straha. Čuo sam i ja o „strašnim“ vizitacijama Dra Domca ali mi to nije ni malo smetalo, jer su mi pričala sve starija komotna a po malo i lena gospoda, a ja sam bio onda — mlad. I sva ta „strašna“ pre-pričavanja nisu me smetala već i za to, što sam ja znao vrlo dobro, da Dr. Domac ne traži nemogućih stvari i da traži samo ono, što ima i pravo a i dužnost da traži....

Pa — bio sam i njegov učenik, a njegova je duša bila otvorena knjiga svakom njegovom djaku, koji je samo hteo da u nju malo zaviri! Njegov rad kao profesora i učitelja dao mi je svu sigurnost, da ću položiti sutra još jedan praktičan ispit sa dobrim rezultatom, jer je moja

savest bila čista a moj se šef — fala mu za to i preko groba — nije ni malo brinuo za apoteku a još me manje — ma samo i indirektno — nagovarao na kakvu neispravnost. A nije baš da nisam i ja našao koju paučinu u ladicama „oficine“. Zgrada je stara i prastara. pa nije ni čudo! I nije da nisam i sam prosejao mnogi radix pa koja folia, ali ja sam te noći ipak spavao mirno i ako malo manje nego — obično.

* * *

U jutro se „naša“ apoteka sjala oprana, očišćena, umivena, obrisana bez praška i bez paučine. I onako samo po malo javljala mi se kad i kad malo „trema“ iznatiželjnost, jer je to bio moj prvi susret sa Drom Domcem kao vizitatorom apoteka

„Gosti“ su uranili još pre 8 sati. Tu blage uspomene „protomedicus“, tu gradski fizik i svi oni koji sačinjavaju „komisiju.“ Veseo, nasmejan pristupam Dru Domcu i javljam, da moga šefa „nema kod kuće“. Komisija seda, razvrstava se po „oficini“, domaći idu i dalje, šetaju po hodniku, a Dr. Domac prilazi odmah „poslu“. Uzima u ruku „ungt. aromaticum.“ Magister dobije malo „zorta“, ali ga ne pokazuje.

„Molim Vas, amice, je li taj ungt. farban...?“

„Nije, magnifice..“

„Jeste —“

„Nije —“.

„Dobro, dobro, o tome ćemo još razgovarati...“ I smrkne se. Radi oštro. Sam otvara ladice. Gde koju i zatvori sam Pregledava „kritične“ ladice i ne prigovara.

Komisija se diže i odlazi u bolnicu, a mi predjemo u laboratorij. Laboratorij lep, velik, vidan a čist da je milina. Na patosu da ručaš...!

„Kada je to oprano, amice?“

„Sinoć, magnifice.“

„Kako to? Zar ste znali?“

„Pere se svakog četvrtka. Znao — jesam.“ Fini ironički smešak zaigra na profesorovom licu i kroz oštre naočari pade ljubazan pogled na njegovog „iskrenog“ učenika.

„Lepo da bar ne tajite... A je l' te, je l' farban onaj ungt. aromaticum?“

„Jeste, magnifice!“

„Pa za što ste me onda terali u laž u apoteci?“

„Nisam Vam, magnifice, ni teo ni mogao priznati pred celom komisijom. Što se tiče to njih?

To je samo i jedino za ručnu prodaju, a tako ga traži narod.“

„Znam. Dobro je“. A mikroskop je bio u redu, reagentia i medikamenti bez prigovora, tincturae tačne i nije bilo — globe. Na protiv! Kad je Dr Domac odlazio iz apoteke, pružio mi ruku i rekao pred komisijom, koja je još potpisivala „zapisnik“.

„Ostanite takov, amice!“

Mislim da sam poslušao savet mog odličnog učitelja, za koji mu blagodaram sada i uvek. I nisam se nikada pokajao, pa se nadam, da se nikada i ne ću, jer apoteka koja se drži principa Dra Domca — ta ne može propasti ni u vatri sadašnje bezobzirne, kad i kada nedostojne konkurencije. Ne veselim se času kad će moja kćerka preuzeti upravu tatine apoteke, ali sam uveren, da će i pod njenom rukom vladati u njenoj apoteci principi našeg dragog i, zajedničkog učitelja, čija slika gleda ove redove, koje joj stavljam u amanet.

* * *

Prošlo je mnogo godina a mnogo je vode — i krvave — projurilo Dunavom kraj Petrovaradina. I ja sam ga ostavio, da se spustim malo niže u Bačku, tamo da dočekam, što su mi davno naslućivali *duša i srce a godinama šaputali dunavski vali...*

I u Bačkoj je bilo „vizitacije“. Dovezao se sreski lekar, izvadio iz džepa čist tabak papira lepo presavijen i predao ga meni. Ja sam ga dole na dnu čitko potpisao, udario „štambilj“ i „Hungarija“ beše — spašena. A kad sam to pričao profesoru Domcu bio bi mi možda rekao i da lažem, da nije moja kćerka već radila u njegovom laboratoriju..

* * *

Tako i slično su izgledale „strašne“ vizitacije Dra Domca u urednim apotekama! One učiniše da su hrvatske apoteke za nekih 5 godina od početka njegovih vizitacija — uz mnoge suze do duše i uz znatne žrtve njihovih vlasnika — važile kao prvoklasne.

Na nama je, da nam sve naše apoteke cele velike domovine budu takove i da se u njima nikad ne zaboravi umni i pravedni, strogi i dobri, celi čovek — profesor Dr. Domac!

Југовнѣ.

Spisak mag. pharm., koji su promovirani za vreme nastavničkog rada naših Slavljenika.

Petković Miloš, 26. srpnja 1884.
Ratković Nikola, 15. siječnja 1885.
Antolković Janko, 23. travnja 1885.
Valužac Dragutin, 12. svibnja 1885.
Raymann Dragutin, 12. svibnja 1885.
Čorić Miroslav, 13. srpnja 1885.
Zsiga Ferdinand, 27. srpnja 1885.
Vojnović Jovan, 27. srpnja 1885.
Švarc Josip, 27. srpnja 1885.
Polansky Pavao, 27. srpnja 1885.
Šuller Franjo, 24. listopada 1885.
Polić Ivan, 16. studena 1885.
Smekal Dane, 27. veljače 1886.
Ceraj-Cerić-pl. Konrad, 27. velj. 1886.
Cveić Dušan, 19. srpnja 1886.
Vranić Nikola, 19. srpnja 1886.
Šilhabl Josip, 19. srpnja 1886.
Bogatinčević Konstantin, 19. srp. 1886.
Brodjovin Hinko, 28. siječnja 1887.
Grgurov Veselin, 2. lipnja 1887.
Kutscha Vinko, 21. srpnja 1887.
Bogdanović Bogdan, 7. prosinca 1887.
Frlan Ivan, 18. lipnja 1888.
Löschner Oto, 20. srpanja 1888.
Iveković Levin, 20. srpnja 1888.
Gayer pl. Ladislav, 21. srpnja 1888.
Ključec Žiga, 20. listopada 1888.
Stošić Milan, 30. siječnja 1889.
Werklein Josip, 30. siječnja 1889.
Kus Nikola, 2. srpnja 1889.
Ljubić Petar, 22. srpnja 1889.
Haiman Milan, 22. srpnja 1889.
Todorov C. Cvjetan, 22. srpnja 1889.
Peroš Dragutin, 27. srpnja 1889.
Burdich Ervin, 17. listopada 1889.
Gürth Mirko, 21. listopada 1889.
Matković Anton, 21. listopada 1889.
Hrnjak Makso, 21. prosinca 1889.
Hirschman Ljudevit, 23. veljače 1890.
Jelinek Dragutin, 17. srpnja 1890.
Sušanj Petar, 17. srpnja 1890.

Devčić Ivan, 26. srpnja 1890.
Kleščić Mirko, 28. srpnja 1890.
Dolovčak pl. Vjekoslav 15. listop. 1890.
Jellenc Rudolf, 13. prosinca 1890.
Pecsics pl. Arpad, 27. siječnja 1891.
Mičić Josip, 13. travnja 1891.
Tomić Dragutin, 13. svibnja 1891.
Leustek Milan, 23. svibnja 1891.
Katinelli-Obradić pl. M., 5. lip. 1891.
Jugović Aleksandar, 27. lipnja 1891.
Cvjetković Josip, 27. lipnja 1891.
Kralj Stjepan, 18. srpnja 1891.
Lellis vitez Josip, 18. srpnja 1891.
Gjurišić Ivan, 18. srpnja 1891.
Momčilović Pero, 27. srpnja 1891.
Novak Mirko, 27. srpnja 1891.
Streim Hinko 27. srpnja 1891.
Schmitzer Franjo, 28. srpnja 1891.
Jovanović S. Ljubomir, 28. srpnja 1891.
Katkić Branko, 29. srpnja 1891.
Srka Adolf, 29. srpnja 1891.
Bene Koloman, 14. studena 1891.
Simković Franjo, 2. prosinca 1891.
Akačić Cezar, 9. siječnja 1892.
Marceglia Antun, 30. srpnja 1892.
Kolak Vjekoslav, 30. srpnja 1892.
Hristov Georgi, 30. srpnja 1892.
Pexidr Adolf, 11. rujna 1892.
Franceschi Petar, 15. studena 1892.
Matković Josip, 15. studena 1892.
Viktorin Mirko, 1. prosinca 1892.
Turić Nikola, 19. prosinca 1892.
Praunsperger pl. Fileus 19. pros. 1892.
Dobóczy pl. Stjepan, 27. ožujka 1893.
Gavranić Feliks, 27. ožujka 1893.
Franković Josip, 18. srpnja 1893.
Koščec Nikola, 18. srpnja 1893.
Gjegerec Stjepan, 21. srpnja 1893.
Fabek Zlatibor, 21. srpnja 1893.
Kavić Ljudevit, 28. listopada 1893.
Brilli Hinko, 28. listopada 1893.

Karlovac Antun, 28. listopada 1893.
 Mihajlović Branko, 11. studena 1893.
 Kućenjak Milan, 3. prosinca 1893.
 Gjureković Vladimir, 11. prosinca 1893.
 Vidale pl. Gustav, 20. siječnja 1894.
 Smičiklas Djuro, 27. siječnja 1894.
 Asmadžijev Lazaror Vasilij, 27. sij 1894.
 Batistić Jakov, 17. srpnja 1894.
 Bartulić Vladimir, 17. srpnja 1894.
 Čabrić Josip, 17. srpnja 1894.
 Melkus Milan, 17. srpnja 1894.
 Ljubisavljević Pavao, 17. srpnja 1894.
 Kolčakov Ilija, 18. srpnja 1894.
 Hus Gjuro, 24. srpnja 1894.
 Oršanić Oto, 22. studena 1894.
 Protić Konstantin, 18. prosinca 1894.
 Misita Petar, 24. listopada 1894.
 Pogoreltz Dragutin, 17. prosinca 1894.
 Seitz Kazimir, 27. prosinca 1894.
 Jeličić Nikola, 27. prosinca 1894.
 Delliny Nikola, 27. prosinca 1894.
 Derenčin Krešimir, 5. siječnja 1895.
 Laska Milan, 28. siječnja 1895.
 Hudovsky Ivo, 7. veljače 1895.
 Kušević Gjuro, 16. srpnja 1895.
 Peraković Ivo, 16. srpnja 1895.
 Pfeiffer Vladimir, 16. srpnja 1895.
 Šimat Ljudevit, 16. srpnja 1895.
 Gagov Konstantin, 16. srpnja 1895.
 Mucev Georgij, 16. srpnja 1895.
 Steiner Rikard, 2. prosinca 1895.
 Čepulić Ivan, 30. siječnja 1896.
 Ljubić Šime, 9. lipnja 1896.
 Fibić Krešimir, 21. srpnja 1896.
 Barbolan Ivan, 29. srpnja 1896.
 Bogadžiev D. Bogdan, 29. srpnja 1896.
 Ziegesberger Antun, 29. srpnja 1896.
 Pecsics pl. Bela, 30. studena 1896.
 Glasar Ivan, 21. prosinca 1896.
 Riemer Viktor Kamilo, 4. veljače 1897.
 Radovanić Nikola, 3. travnja 1897.
 Agnezi Zlatko, 3. kolovoza 1897.
 Spitzer Arnold, 3. kolovoza 1897.
 Požeg Ivan, 3. kolovoza 1897.
 Babić Hinko, 3. kolovoza 1897.
 Trumbev Petar, 3. kolovoza 1897.
 Marić Uroš, 23. lipnja 1898.
 Antolek-Orešek Gjuro, 23. lipnja 1898.
 Čipev N. Nestor, 13. srpnja 1898.
 Donov Vladimir, 13. srpnja 1898.

Ivanov Dmtar, 13. srpnja 1898.
 Radev Peju, 13. srpnja 1898.
 Thodorov Panajot, 13. srpnja 1898.
 Jašar-Ahmedov Riza, 29. srpnja 1899.
 Krparov Marin, 29. srpnja 1898.
 Malinov Janko 29. srpnja 1898.
 Georgijević Konstantin, 29. srpnja 1898.
 Renaldi pl. Romualdo, 29. srpnja 1898.
 Georgijev Antun, 21. listopada 1898.
 Katalinić Antun, 31. listopada 1898.
 Kromer Josip, 31. listopada 1898.
 Mance Ladislav, 31. listopada 1898.
 Župan Slavko, 31. listopada 1898.
 Štiglić Tomislav, 31. listopada 1898.
 Fisser Volpi Fausto, 31. siječnja 1899.
 Barbalić Bartol, 4. veljače 1899.
 Ličev Nestor, 4. veljače 1899.
 Balogh Božidar, 5. kolovoza 1899.
 Dušánek Vinko, 5. kolovoza 1899.
 Lutterotti Vilim, 5. kolovoza 1899.
 Pospišil Ivan ml., 5. kolovoza 1899.
 Gešev R. Georgij, 5. kolovoza 1899.
 Ilić Danilo, 5. kolovoza 1899.
 Kantardžijev Angjel, 5. kolovoza 1899.
 Pirebasanov Gospodin Z., 5. kol. 1899.
 Trifonov Nikola, 8. kolovoza 1899.
 Kušaković K. Petar, 20. listop. 1899.
 Lazarov P. Sabbi, 26. studenog 1899.
 Radulović Gedeon, 26. studenog 1899.
 Trišler Adolf, 2. prosinca 1899.
 Metzov P. Georgie, 31. siječnja 1900.
 Matiazzi Hiacinto, 27. veljače 1900.
 Gaidadžiev V. Dimitar, 28. kolov. 1900.
 Grančarov Hristo, 28. kolovoza 1900.
 Gršković Josip, 28. kolovoza 1900.
 Gaidarsky K. Stjepan, 10. stud. 1900.
 Kirčev Boris, 10. studenog 1900.
 Stančev Ivan, 10. studenog 1900.
 Tenev Stjepan, 10. studenog 1900.
 Tolović Zvonimir, 27. studenog 1900.
 Corubolo Josip, 4. veljače 1900.
 Nikolić V. Momir, 16. veljače 1900.
 Živanović Milan, 15. ožujka 1900.
 Pop-Hristić Dimitrije, 15. ožujka 1900.
 Kostić Petar, 31. svibnja 1900.
 Pitarević Miho, 31. svibnja 1900.
 Hegedűs pl. Julijo, 31. svibnja 1900.
 Batistić Dragutin, 1. srpnja 1900.
 Ivošević Nikola, 31. srpnja 1900.
 Martinolić Milorad, 31. srpnja 1900.

Slavnić Branko, 31. srpnja 1900.
 Tompić pl. Božidar, 31. srpnja 1900.
 Zimmermann Slavko, 31. srpnja 1900.
 Astardjjeff Dimitrija, 31. srpnja 1900.
 Prendić Svetislav, 31. srpnja 1900.
 Petkov Ivan, 15. studenog 1900.
 Mumdzić Vladimir, 21. studenog 1909.
 Reznerović Gustav, 28. studenog 1900.
 Bonacci Ivan, 28. studenog 1900.
 Andrijanić Dragutin, 9. prosinca 1900.
 Badovinac Nikola, 21. prosinca 1901.
 Mirković pl. Narcis, 21. prosinca 1901.
 Topaloff Angel, 21. prosinca 1901.
 Hus Edmund, 31. srpnja 1902.
 Pastorčić Kvirin, 31. srpnja 1902.
 Mladenov Vasilj, 28. listopada 1902.
 Peručić Pavao, 28. listopada 1902.
 Pongračić Ivan, 28. listopada 1902.
 Vojković Gjuro, 28. listopada 1902.
 Savov Elenko, 4. studena 1902.
 Dienel Konstantin, 20. studena 1902.
 Jovanović Milosav, 15. prosinca 1902.
 Kon Levin, 3. veljače 1903.
 Rubelli pl. Vjekoslav, 16. veljače 1903.
 Danilo Jakov, 23. veljače 1903.
 Mihelčić Matija, 30. travnja 1903.
 Radan Milutin, 30. travnja 1903.
 Atanasković N. Danilo, 1. srpnja 1903.
 Bugarski Branko, 4. srpnja 1903.
 Mihajlov-Novakov Ljubomir, 1. kolovoza 1903.
 Čepulić Josip, 11. kolovoza 1903.
 Častek Franjo, 11. kolovoza 1903.
 Kovačić Bogdan, 11. kolovoza 1903.
 Kozjak August, 11. kolovoza 1903.
 Orebić Josip, 11. kolovoza 1903.
 Stakić Milan, 11. kolovoza 1903.
 Kolev-Dankov Petar, 30. listopada 1903.
 Fisser Artur, 4. studena 1903.
 Komes Vjekoslav, 11. studena 1903.
 Budak Dinko, 3. svibnja 1904.
 Beros Vilim, 30. srpnja 1904.
 Blažević Lovro, 30. srpnja 1904.
 Garapić Petar, 30. srpnja 1904.
 Justić Rudolf, 30. srpnja 1904.
 Smokvina Vjekoslav, 30. srpnja 1904.
 Majmunkov Todor, 30. srpnja 1904.
 Brazzoduro Hektor, 5. studena 1904.
 Hofer Dragutin, 5. studena 1904.
 Boglich Fridr. Oskar, 31. srpnja 1905.
 Bručić August, 31. srpnja 1905.

Kon Josip, 31. srpnja 1905.
 Lukić Josip, 31. srpnja 1905.
 Žigrović pl. Gjuro, 31. srpnja 1905.
 Bratanov Petar, 31. srpnja 1905.
 Dimitrijević Arsenije, 31. srpnja 1905.
 Danev G. Aleksandar, 16. listopada 1905.
 Pecinovskij Ivan, 19. listopada 1905.
 Hočevar Vjekoslav, 31. listopada 1905.
 Stanković Miloje, 31. listopada 1905.
 Fuchs Hugo, 11. studena 1905.
 Šumanović Jovan, 30. studena 1905.
 Kovačić Ivan, 31. sečnja 1906.
 Romčević Stevan, 31. sečnja 1906.
 Šoštarić Petar, 31. sečnja 1906.
 Ristić Vojislav, 9. veljače 1906.
 Milošević Milorad, 16. ožujka 1906.
 Skomerža Aleksandar, 30. travnja 1906.
 Kiš Djuro, 25. lipnja 1906.
 Usunoff Grigov Jord, 4. srpnja 1906.
 Vasiljev Konstantin, 4. srpnja 1906.
 Brožičević Milivoj, 31. srpnja 1906.
 Nikolić H. Milos, 31. srpnja 1906.
 Prendić J. Rista, 31. srpnja 1906.
 Bujan Dragutin, 31. srpnja 1906.
 Goršetić Milan, 31. srpnja 1906.
 Kostić Stevan, 31. srpnja 1906.
 Marn Bogdan, 31. srpnja 1906.
 Mičetić Ivan, 31. srpnja 1906.
 Šrepel Eugen, 31. srpnja 1906.
 Vranković Špiro, 31. srpnja 1906.
 Zebec Nikola, 31. srpnja 1906.
 Anastasov Nikola, 1. prosinca 1906.
 Bojčinov Gančo, 1. prosinca 1906.
 Miletić Hinko, 22. prosinca 1906.
 Babić Ivan, 23. siječnja 1907.
 Crljenko Ivan, 31. siječnja 1907.
 Dominis Jerko, 28. veljače 1907.
 Šepac Alberto, 28. veljače 1907.
 Panić T. Milenko, 2. travnja 1907.
 Weiss Otto, 21. travnja 1907.
 Frank Franjo, 18. srpnja 1907.
 Devidé Bogdan, 31. srpnja 1907.
 Hanak Bogumil, 31. srpnja 1907.
 Kvaternik Milivoj, 31. srpnja 1907.
 Lipeš Vilko, 31. srpnja 1907.
 Parapatić Dragutin, 31. srpnja 1907.
 Šotrić Petar, 31. srpnja 1907.
 Denić Mihajlo, 31. srpnja 1907.
 Kolčev Aleksandar, 31. srpnja 1907.
 Nikolov Dimitrije, 31. srpnja 1907.

Paskulev Bagrilov Ivan, 5. studenog 1907.
 Raizner pl. Artur, 5. studenog 1907.
 Poljanac Stevan, 5. veljače 1908.
 Jugović Vladoje, 29. veljače 1908.
 Šiffer Vladimir, 29. veljače 1908.
 Goranin Lavoslav, 21. ožujka 1908.
 Bogdanović Bogdan, 4. srpnja 1908.
 Gmizović Božidar, 31. srpnja 1908.
 Milovanović Mihajlo, 31. srpnja 1908.
 Gjajić Jevto, 10. studenog 1908.
 Radočaj Milan, 17. prosinca 1908.
 Džerov Hristo, 17. prosinca 1908.
 Imaretski Vasilj, 17. prosinca 1908.
 Ravničanin Vasilije, 5. siječnja 1909.
 Lukšić Carić Fr. Jerko, 23. siječnja 1909.
 Mattiazzi Antun, 23. siječnja 1909.
 Prister Lovro, 23. siječnja 1909.
 Uhliř Anka, 23. siječnja 1909.
 Scheyer Leon, 12. veljače 1909.
 Gavrančić Milan, 24. ožujka 1909.
 Rikati Ljubomir, 24. ožujka 1909.
 Bulić Krunoslav, 29. srpnja 1909.
 Taboršak Stjepan, 29. srpnja 1909.
 Marić J. Borivoj, 29. srpnja 1909.
 Dairoff Georgije, 31. srpnja 1909.
 Kendjel Emil, 31. srpnja 1909.
 Mohorovičić Ivan, 31. srpnja 1909.
 Stefanov Veliko, 20. listopada 1909.
 Matica Ivan, 10. studeni 1909.
 Bjelić Nikola, 20. prosinca 1909.
 Dimitrijević Dimitrije, 27. prosinca 1909.
 Dimitrijević Radomir, 27. prosinca 1909.
 Oekonomides Gjorgje, 27. prosinca 1909.
 Mrkušić Antun, 15. veljače 1910.
 Angelov Ivan, 27. veljače 1910.
 Plivelić Ivan, 26. travanj 1910.
 Crnko Krešimir, 29. travnja 1910.
 Regvarth Juraj, 13. travnja 1910.
 Albrecht Ervin, 30. srpnja 1910.
 Barakov Kosta, 30. srpnja 1910.
 Csillagh pl. Vladimir, 30. srpnja 1910.
 Fišter Milan, 30. srpnja 1910.
 Hajdić Krešimir, 30. srpnja 1910.
 Ibren Stjepan, 30. srpnja 1910.
 Kezele Vladimir, 30. srpnja 1910.
 Kovačić Ferdinand, 30. srpnja 1910.
 Kršnjavi Janko, 30. srpnja 1910.
 Ljubić J. Gligorije, 30. srpnja 1910.
 Marjanović pl. Emil, 30. srpnja 1910.
 Mirt Rudolf, 30. srpnja 1910.

Pavliček Stjepan, 30. srpnja 1910.
 Schwarz Miroslav, 30. srpnja 1910.
 Unich Kvintin, 30. srpnja 1910.
 Wagner Milan, 30. srpnja 1910.
 Haladi Franjo, 27. listopada 1910.
 Jordanić Nikola, 29. listopada 1910.
 Nušić Gjorgje, 29. listopada 1910.
 Greif Stjepan, 11. studena 1910.
 Koef Sava, 12. prosinca 1910.
 Bukvić Ema, 20. prosinca 1910.
 Stočević Jovo, 11. veljače 1911.
 Filić Teodor, 2. ožujka 1911.
 Weintraub Makso, 29. travnja 1911.
 Templ Rudolf, 19. svibnja 1911.
 Veljkov Branko, 21. lipanj 1911.
 Grahor Nikola, 7. kolovoza 1911.
 Hoffmann Antun, 7. kolovoza 1911.
 Jezić Nikola, 7. kolovoza 1911.
 Kamler Katarina, 7. kolovoza 1911.
 Modrčin Ivan, 7. kolovoza 1910.
 Nikolajev A. Stjepan, 7. kolovoza 1911.
 Pavletić Matija, 7. kolovoza 1911.
 Pejašinović Jelena, 7. kolovoza 1911.
 Rac Stjepan, 7. kolovoza 1911.
 Šulc Josip, 7. kolovoza 1911.
 Švarc Egon, 7. kolovoza 1911.
 Vergles Dragutin, 7. kolovoza 1911.
 Hafner Rudolf, 11. listopada 1911.
 Ćukli Božidar, 30. listopada 1911.
 Heffler Maksim, 30. listopada 1911.
 Jancsó pl. Mirko, 30. listopada 1911.
 Šlemin Dikosava, 15. studenog 1911.
 Petrović Emil, 27. studenog 1911.
 Bira Sava, 5. prosinca 1911.
 Banfić Leon, 16. prosinca 1911.
 Kenfelj Milovan, 16. prosinca 1911.
 Grujičić Gojko, 25. travnja 1912.
 Kilvain Franjo, 6. svibnja 1912.
 Borović Petar, 27. srpnja 1912.
 Kovač Tomislav, 27. srpnja 1912.
 Matanović Krsta, 27. srpnja 1912.
 Pelleš Nikola, 27. srpnja 1912.
 Pogačić Matija, 27. srpnja 1912.
 Radmilli Ivan, 27. srpnja 1912.
 Stošić Zvonimir, 27. srpnja 1912.
 Minkov Cočo, 27. srpnja 1912.
 Staniszewski Stanislav, 27. srpnja 1912.
 Tananov Nikola, 27. srpnja 1912.
 Uzunov P. Stojil, 27. srpnja 1912.
 Borbaš Stjepan, 30. listopada 1912.

Stipančić Kuzma, 2. studenog 1912.
 Habunek Rudolf, 6. listopada 1912.
 Pollak Eugen, 4. prosinca 1912.
 Košak Teodor, 8. ožujka 1913.
 Kolarović Vladimir, 7. srpnja 1913.
 Plenar pl Ivan, 10. srpnja 1913.
 Alargić Svetozar, 31. srpnja 1913.
 Burić Ivo, 31. srpnja 1913.
 Čimić Stjepan, 31. srpnja 1913.
 Čorak Milan, 31. srpnja 1913.
 Divjak Jelka, 31. srpnja 1913.
 Freudenreich Vojislav, 31. srpnja 1913.
 Kniewald Milan, 31. srpnja 1913.
 Mihajlov Koičo, 31. srpnja 1913.
 Oršanić Hugo, 31. srpnja 1913.
 Peršić Ivan, 31. srpnja 1913.
 Petranović Živko, 31. srpnja 1913.
 Polić Zvonimir, 31. srpnja 1913.
 Pollak Ladislav, 31. srpnja 1913.
 Rojc Vjera, 31. srpnja 1913.
 Segedi Nikola, 31. srpnja 1913.
 Seewald Božica, 31. srpnja 1913.
 Šilobrčić Josip, 31. srpnja 1913.
 Šomogji pl. Zlata, 31. srpnja 1913.
 Vičević Oskar, 31. srpnja 1913.
 Schneider Franjo, 14. listopada 1913.
 Vajdoher Franjo, 5. studenog 1913.
 Mičić Vojislav, 5. studenog 1913.
 Tićak Josip, 6. studenog 1913.
 Lacina Matija, 10. studenog 1913.
 Ćirić Gjuro, 16. prosinca 1913.
 Schmuckler Josip, 16. siječnja 1914.
 Jelić Mihajlo, 31. siječnja 1914.
 Razbojnikov Stanko, 1. svibnja 1914.
 Rekalić Dimitrije, 23. svibnja 1914.
 Kuntarić Stepan, 8. srpnja 1914.
 Boglich Bartolomej, 11. srpnja 1914.
 Beleznaž Dragutin, 27. srpnja 1914.
 Borzatti pl. Mario, 27. srpnja 1914.
 Hecht Adolf, 27. srpnja 1914.
 Krasnay pl. Stjepan, 27. srpnja 1914.
 Mihelić Dragutin, 27. srpnja 1914.
 Strauss Jakov, 27. srpnja 1914.
 Zelenka Pavao, 27. srpnja 1914.
 Novina Mihaela, 29. srpnja 1914.
 Gojnarov Aleksandar, 29. srpnja 1914.
 Kozuharov Petar, 29. srpnja 1914.
 Seitz Božidar, 2. kolovoza 1914.
 Haag Jakov, 17. listopada 1914.
 Sakić Vladoje, 22. prosinca 1914.

Czeisberger Gjuro, 25. siječnja 1915.
 Klarner Juraj, 27. ožujka 1915.
 Dinkov Vladimir, 16. lipnja 1915.
 Čučković Dana, 29. lipnja 1915.
 Grubić Golubica, 29. lipnja 1915.
 Rastovčan Kata, 29. lipnja 1915.
 Rojc Vladimir, 29. lipnja 1915.
 Sarafova Pena, 29. lipnja 1915.
 Jurišić Juraj, 14. kolovoza 1915.
 Penčov Boris Jordan, 10. studeni 1915.
 Popović Vojislav, 10. studeni 1915.
 Bival Zdravko, 28. listopada 1915.
 Jovan Andrija, 28. listopada 1915.
 Sušić Viktor, 4. studenoga 1915.
 Kohn Albert, 27. studenoga 1915.
 Kovačević Ivan, 10. veljače 1916.
 Kolar Smiljka, 22. ožujka 1916.
 Eisenbart Adolf, 4. svibnja 1916.
 Javurek Franjo, 27. svibnja 1916.
 Grospić Lovro, 31. srpnja 1916.
 Pažameta Ljerka, 31. srpnja 1916.
 Peterčić Draga, 31. srpnja 1916.
 Valjak Janko, 31. srpnja 1916.
 Vanček Franjo, 31. srpnja 1916.
 Turić Mirko, 7. studenoga 1916.
 Šorš Djuro, 30. siječnja 1917.
 Blažić Štefaniya, 1. kolovoza 1917.
 Chudoba Dinko, 1. kolovoza 1917.
 Engel Slavko, 1. kolovoza 1917.
 Gašparac Josipa, 1. kolovoza 1917.
 Hočevan Mirko, 1. kolovoza 1917.
 Klaić Angjelija, 1. kolovoza 1917.
 Lucarić Elza, 1. kolovoza 1917.
 Lucarić Ljudevit, 1. kolovoza 1917.
 Matić Dimitrije, 1. kolovoza 1917.
 Pecinovsky Blaženka, 1. kolovoza 1917.
 Sporčić—Belić Draga, 1. kolovoza 1917.
 Stanković Božidar, 1. kolovoza 1917.
 Visković Vicko, 1. kolovoza 1917.
 Belić Svetolik, 3. studenog 1917.
 Karaman Krešimir, 3. studenog 1917.
 Gregorić Stjepan, 21. studenog 1917.
 Canić Martin, 17. prosinca 1917.
 Dungjerović Jovan, 16. srpnja 1918.
 Bjelobrk Matija, 31. srpnja 1918.
 Bonetti Danica, 31. srpnja 1918.
 Divild Joca, 31. srpnja 1918.
 Tarsky Nikola, 31. srpnja 1918.
 Gjuričić Fran, 31. srpnja 1918.
 Magarašević Božidar, 31. srpnja 1918.

Plenar pl. Zlata, 31. srpnja 1918.
 Rose Celestina, 31. srpnja 1918.
 Segedi Jovan, 31. srpnja 1918.
 Semelić Darinka, 31. srpnja 1918.
 Grlić Šandor, 31. srpnja 1918.
 Krausz Artur, 10. kolovoza 1918.
 Radanović Gjuro, 8. listopada 1918.
 Šikić Stanko, 13. studenog 1918.
 Matić Gvozden, 14. prosinca 1918.
 Šrepel Eugen, 17. siječnja 1918.
 Popović Milan, 8. ožujka 1918.
 Erega Ivan, 9. lipnja 1918.
 Magdić Svetislav, 17. lipnja 1918.
 Benaković Josip, 30. srpnja 1918.
 Bergant Stanko, 30. srpnja 1918.
 Bira Nenad, 30. srpnja 1918.
 Blum Alfred, 30. srpnja 1919.
 Boić Dragan, 30. srpnja 1919.
 Breyer Vladimir, 30. srpnja 1919.
 Brodsky Dragica, 30. srpnja 1919.
 Cigula Milan, 30. srpnja 1919.
 Dankuc Ivanka, 30. srpnja 1919.
 Dereta Anka, 30. srpnja 1919.
 Fürst Zdenko, 30. srpnja 1919.
 Gaić Nikola, 30. srpnja 1919.
 Grün Julijo, 30. srpnja 1919.
 Hoholač Mira, 30. srpnja 1919.
 Kaljević Štefanović Slavka, 30. srpnja 1919.
 Kraljević pl. Mirko, 30. srpnja 1919.
 Jakovljević Ljubica, 30. srpnja 1919.
 Ježić Nikola, 30. srpnja 1919.
 Jovanović Miloje, 30. srpnja 1919.
 Lukić Sava, 30. srpnja 1919.
 Lazić Dragoljub, 30. srpnja 1919.
 Milković Gjuro, 30. srpnja 1919.
 Milutinović Risto, 30. srpnja 1919.
 Muftić Lutfo, 30. srpnja 1919.
 Njemčić Blaženka, 30. srpnja 1919.
 Novaković Zvonimir, 30. srpnja 1919.
 Orlandini Amancijo, 30. srpnja 1919.
 Pašić Gjorgje, 30. srpnja 1919.
 Plavša Uroš, 30. srpnja 1919.
 Sallopek pl. Josip, 30. srpnja 1919.
 Sessler Mano, 30. srpnja 1919.
 Smodlaka Božidar, 30. srpnja 1919.
 Šimić Petar, 30. srpnja 1919.
 Tadić Petar, 30. srpnja 1919.
 Terzić Stjepan, 30. srpnja 1919.
 Variačić pl. Alfons, 30. srpnja 1919.
 Viktorović Jovan, 30. srpnja 1919.

Vilfan Dragutin, 30. srpnja 1919.
 Vušković Nikola, 30. srpnja 1919.
 Wenzler Mijo, 30. srpnja 1919.
 Milić Marko, 25. listopada 1919.
 Milutinović Milutin, 25. listopada 1919.
 Milutinović Sreten, 25. listopada 1919.
 Šaula Avakum, 25. listopada 1919.
 Bahovec Leon, 31. listopada 1919.
 Hranilović Dane, 31. listopada 1919.
 Jugović Oktavija, 31. listopada 1919.
 Mihičić Velimir, 31. listopada 1919.
 Peternek Zdenko, 31. listopada 1919.
 Roko Ermeland, 31. listopada 1919.
 Salinger Zdravko, 31. listopada 1919.
 Stjepanić Miroslav, 31. srpnja 1919.
 Ristić Nemanja, 26. studenog 1919.
 Seitz Dragan, 15. prosinca 1919.
 Spasojević Vladimir, 15. prosinca 1919.
 Franić Ivo, 26. siječnja 1920.
 Bubanj Bogoljub, 20. veljače 1920.
 Govedarica Radoslav, 20. veljače 1920.
 Ilić Boris, 20. veljače 1920.
 Karakašević Miloš, 20. veljače 1920.
 Kuzmanović Svetislav, 20. veljače 1920.
 Krstić Živko, 20. veljače 1920.
 Madirazza Nikola, 20. veljače 1920.
 Ristović Bogoslav, 20. veljače 1920.
 Stajić Tomo, 20. veljače 1920.
 Svećenski Velimir, 20. veljače 1920.
 Tomić Ante, 20. veljače 1920.
 Novosel Franjo, 30. ožujka 1920.
 Pellegrini Dragutin, 30. ožujka 1920.
 Stefanović Srdoljub, 21. travnja 1920.
 Slajpah Franjo, 4. lipnja 1920.
 Török Arpad, 7. lipnja 1920.
 Marković M. Miodrag, 5. srpnja 1920.
 Bizovičar Franc, 17. srpnja 1920.
 Bulat Slavko, 17. srpnja 1920.
 Devedžić J. Aleksa, 17. srpnja 1920.
 Hadži-Jovanović-Nikolić Dim. 17. srp. 1920.
 Hočevan Stanko, 17. srpnja 1920.
 Kleščić Mirko, 17. srpnja 1920.
 Navratil Ivan, 17. srpnja 1920.
 Nöthig Milan, 17. srpnja 1920.
 Popović Čedomir, 17. srpnja 1920.
 Popović Uroš, 17. srpnja 1920.
 Radotić Milutin, 17. srpnja 1920.
 Šemper Ivan, 17. srpnja 1920.
 Knez-Milojković Aleksandra, 17. srp. 1920.
 Vojnović Ljubica, 17. srpnja 1920.

Ječmen Jaroslav, 23. srpnja 1920.
 Jokić Milica, 23. srpnja 1920.
 Kalember Dragan, 23. srpnja 1920.
 Kamperelić Mihajlo, 23. srpnja 1920.
 Kučera Nevenka, 23. srpnja 1920.
 Marković Boško, 23. srpnja 1920.
 Mauer Ćiril, 23. srpnja 1920.
 Mihajlović Ljubica, 23. srpnja 1920.
 Obratov Antun, 23. srpnja 1920.
 Pavičić Smiljka, 23. srpnja 1920.
 Petrović Mara, 23. srpnja 1920.
 Posavec Andro, 23. srpnja 1920.
 Rožman Miroslav, 23. srpnja 1920.
 Siminiati Bernard, 23. srpnja 1920.
 Stanković Božidar, 23. srpnja 1920.
 Todorović Blaža, 23. srpnja 1920.
 Dimitrijević Dragoljub, 28. srpnja 1920.
 Paraker Ferdo, 28. srpnja 1920.
 Pichler Mijo, 28. srpnja 1920.
 Zaharijević Jakov, 28. srpnja 1920.
 Samurović Vladimir, 4. listopada 1920.
 Kranjčević Vjekoslav, 6. listopada 1920.
 Panić Danilo, 6. listopada 1920.
 Ćirković Ružica, 20. listopada 1920.
 Barjaktarović Aleksa, 27. listopada 1920.
 Thierry pl. Vilim, 27. listopada 1920.
 Mlinarić Gjuro, 27. listopada 1920.
 Jakovčić Viktor, 27. listopada 1920.
 Prestini Roman, 2. studena 1920.
 Jakševac Nićifor, 2. studena 1920.
 Fischer pl. Pavao, 10. studena 1920.
 Kremić Božidar, 10. studena 1920.
 Urgjević Pavao, 10. studena 1920.
 Jovanović Dimitrije, 10. studena 1920.
 Bodi Nikola, 27. studena 1920.
 Forempaher Eneo, 4. prosinca 1920.
 Kaplarski Milan, 4. prosinca 1920.
 Leustek Milivoj, 4. prosinca 1920.
 Aleksić T. Danilo, 18. prosinca 1920.
 Ćirković Branislav, 18. prosinca 1920.
 Hadži-Vuković Dušan, 18. prosinca 1920.
 Nikolić Ilija, 12. siječnja 1921.
 Samilović Jakov, 26. siječnja 1921.
 Usmiani Josif, 26. siječnja 1921.
 Božić B. Borivoj, 10. veljače 1921.
 Panaotović Angjel, 25. veljače 1921.
 Bajatović Branko, 15. ožujka 1921.
 Maznić Mihajlo, 15. ožujka 1921.
 Mirković Stevan, 15. ožujka 1921.
 Tajić Spasoje, 15. ožujka 1921.
 Uljić Vjekoslav, 22. ožujka 1921.
 Sekulić Djordje, 23. ožujka 1921.
 Atanacković Smilja, 30. ožujka 1921.
 Marković Miodrag, 30. ožujka 1921.
 Bukumirović Ljubomir, 11. travnja 1921.
 Perišić Ljubinko, 11. travnja 1921.
 Ristović Milutin, 11. travnja 1921.
 Stojkov Matej, 11. travnja 1921.
 Dimitrijević D. Branko, 23. travnja 1921.
 Petrović Dj. Luka, 23. travnja 1921.
 Popović V. Milorad, 23. travnja 1921.
 Stanković Momir, 23. travnja 1921.
 Šohaj A. Miloje, 23. travnja 1921.
 Klobučar Ivan, 23. travnja 1921.
 Rajčković Spasoje, 10. svibnja 1921.
 Marković Dušan, 1. lipnja 1921.
 Vujić Zvezdana, 1. lipnja 1921.
 Stanojević Aleksa, 13. lipnja 1921.
 Jovanović Kosta, 25. lipnja 1921.
 Dimitrijević Lazar, 25. lipnja 1921.
 Abeles Valerija, 29. srpnja 1921.
 Berkeš Milan, 29. srpnja 1921.
 Biljčević Vladimir, 29. srpnja 1921.
 Brammer Ernest, 29. srpnja 1921.
 Caglević Stjepan, 29. srpnja 1921.
 Cekić Ljubica, 29. srpnja 1921.
 Ćirić Slavko, 29. srpnja 1921.
 Ćarapić Milica, 29. srpnja 1921.
 Depeder Srećko, 29. srpnja 1921.
 Gajić Mihael, 29. srpnja 1921.
 Gavranić Pavica, 29. srpnja 1921.
 Filakovac Slava, 29. srpnja 1921.
 Grgurov Ivan, 29. srpnja 1921.
 Herzler Bernard, 29. srpnja 1921.
 Hoffmann Josip, 29. srpnja 1921.
 Janković Branislav, 29. srpnja 1921.
 Jovičić Milica, 29. srpnja 1921.
 Kekić Nikola, 29. srpnja 1921.
 Kirić Janković Nikola, 29. srpnja 1921.
 Marchi Kornel, 29. srpnja 1921.
 Medven Pero, 29. srpnja 1921.
 Milenković Dušan, 29. srpnja 1921.
 Paraker Viktor, 29. srpnja 1921.
 Pečić Mirko, 29. srpnja 1921.
 Stamenković Dušan, 29. srpnja 1921.
 Stanimirović Branislava, 29. srpnja 1921.
 Šibalić Milica, 29. srpnja 1921.
 Šooš Antun, 29. srpnja 1921.
 Tomašić Zvonimir, 29. srpnja 1921.
 Veselinov Glišo, 29. srpnja 1921.

Wannek Alfred, 29. srpnja 1921.
 Žic Ivan, 29. srpnja 1921.
 Metzger Miroslav, 8. listopada 1921.
 Zamida Marija, 24. listopada 1921.
 Marčan Miroslava, 24. listopada 1921.
 Celestina Albina, 24. listopada 1921.
 Schaffer Bela 16. studenoga 1921.
 Županski M. Todor, 16. studenoga 1921.
 Kurtović K. Pavle, 21. studenoga 1921.
 Jeličić Renato, 25. studenoga 1921.
 Himmelsbach Julio, 25. studenoga 1921.
 Jerković Ante, 9. prosinca 1921.
 Čizmić Branislav, 9. prosinca 1921.
 Pohusta Josip, 9. prosinca 1921.
 Burghart Ivan, 9. prosinca 1921.
 Stefanović Lazar, 19. prosinca 1921.
 Antić Djordje, 25. siječnja 1922.
 Bemski Josip, 1. ožujka 1922.
 Georgijević Gjorgje, 11. ožujka 1922.
 Grabner Alfred, 11. ožujka 1922.
 Zmavec Marija, 20. ožujka 1922.
 Popović Gjorgje, 24. ožujka 1922.
 Jevremović Ilija, 24. ožujka 1922.
 Novak Pavao, 24. ožujka 1922.
 Spasojević Gjorgje, 11. travnja 1922.
 Klanjšček Dionizija, 15. svibnja 1922.
 Jurkas Eustahoje, 25. lipnja 1922.
 Barbieri Marcel 10. srpnja 1922.
 Vranić Dušan, 15. srpnja 1922.
 Bošković Borislav, 16. srpnja 1922.
 Marušić Ivan, 22. srpnja 1922.
 Burdych Otokar, 22. srpnja 1922.
 Hočevar Slavko, 22. srpnja 1922.
 Kristan Ivan, 22. srpnja 1922.
 Torre Petar, 22. srpnja 1922.
 Čabrić Josip, 22. srpnja 1922.
 Benzon Mirko, 22. srpnja 1922.
 Flegar Vjekoslav, 22. srpnja 1922.
 Benzinger Franjo, 22. srpnja 1922.
 Vukmanić Dragutin, 27. srpnja 1922.
 Popović Branimir, 27. srpnja 1922.
 Matković Dražen, 27. srpnja 1922.
 Bahorić Ivka, 27. srpnja 1922.
 Marić Blagoje, 27. srpnja 1922.
 Kapisarović Gligorije, 29. srpnja 1922.
 Smokvina Vladimir, 29. srpnja 1922.
 Bučar Zdenko, 29. srpnja 1922.
 Van der Werth Eugen, 29. srpnja 1922.
 Kaiser Dragutin, 29. srpnja 1922.
 Killer Zvonimir, 29. srpnja 1922.
 Nišandžijević Rista, 31. srpnja 1922.
 Petković Teodor, 31. srpnja 1922.
 Wellisch Paula, 31. srpnja 1922.
 Tekovčić Gusta 31. srpnja 1922.
 Pantić Ljubomir, 13. listopada 1922.
 Stefanović Marko, 26. listopada 1922.
 Zsiga Vladimir, 26. listopada 1922.
 Dienes pl. Karlo, 29. studenog 1922.
 Stojčić P. Jovan, 29. studenog 1922.
 Karlovac Antun, 29. studenog 1922.
 Petrović Dobrivoj 13. prosinca 1922.
 Panić Miodrag, 13. prosinca 1922.
 Šegrc Barbara, 13. prosinca 1922.
 Živanović Milutin, 13. prosinca 1922.
 Mudrovčić Zlatko, 13. prosinca 1922.
 Lorek Vladimir, 13. prosinca 1922.
 Novaković D. Kosta, 15. siječnja 1923.
 Ristić Savka, 12. veljače 1923.
 Selaković Z. Kosta, 26. veljače 1923.
 Polić Ivo, 26. veljače 1923.
 Srdanović Dejan, 12. ožujka 1923.
 Prapotnik Marijana, 12. ožujka 1923.
 Hadži-Mitić Dimitrije, 12. ožujka 1923.
 Papo Santo, 11. svibnja 1923.
 Čubelić Antun, 11. svibnja 1923.
 Zaloscer Leo, 11. travnja 1923.
 Beširević Slavko, 19. travnja 1923.
 Maračić Pravdoslav, 30. svibnja 1923.
 Metlaš Nada, 21. srpnja 1923.
 Klein Felice, 21. srpnja 1923.
 Pavasović Olga 21. srpnja 1923.
 Kirschbaum Vilim, 21. srpnja 1923.
 Iskra August, 21. srpnja 1923.
 Radišić Pavle, 21. srpnja 1923.
 Babić Konstantin, 21. srpnja 1923.
 Kos Ferdo, 21. srpnja 1923.
 Kamenčić Miodrag, 21. srpnja 1923.
 Neumann Leo, 21. srpnja 1923.
 Radović Momčilo, 21. srpnja 1923.
 Mannheim Vilmoš 21. srpnja 1923.
 Tomljenović Ivo, 21. srpnja 1923.
 Rubelli pl. Hugo, 21. srpnja 1923.
 Confino Moša. 21. srpnja 1923.
 Jovanović Milka, 21. srpnja 1923.
 Ornik Božidar, 21. srpnja 1923.
 Strpić Sime, 21. srpnja 1923.
 Živković Milan, 21. srpnja 1923.
 Srećkov Milan, 21. srpnja 1923.
 Kraut Nuša, 25. listopada 1923.
 Kreter Jakov, 25. listopada 1923.

Požanel Lidvina, 25. listopada 1923.
Usmiani Josip, 25. listopada 1923.
Stanišić Njegovan 24. studena 1923.
Tominac Milan 28. studena 1923.
Jovanović Vladimir, 12. prosinca 1923.
Oblak Josip, 12. prosinca 1923.
Tonković Ivan, 12. prosinca 1923.
Vuković Natalija, 12. prosinca 1923.
Richter Jovan, 12. prosinca 1923.
Dinus Robert, 22. prosinca 1923.
Mutavdžić Mara, 22. prosinca 1923.
Panić Dragoljub, 22. prosinca 1923.
Stanojević D. Đordje, 22. prosinca 1923.
Sušanj Oskar, 22. prosinca 1923.
Delliny K. Andrija, 21. siječnja 1924.
Bonacci Dalibor, 13. veljače 1924.
Jakšić Oto, 10. ožujka 1924.
Martecchini Branko, 26. ožujka 1924.
Atanacković Stanoje, 24. travnja 1924.
Dušmanić Mih. Dragoslav, 10. svibnja 1924.
Lazić S Lazar, 10. svibnja 1924.
Ivanišević Srećko, 14. lipnja 1924.
Belomarić Petar, 10. srpnja 1924.
Švercli Jakov, 24. srpnja 1924.
Franceschi Antun, 24. srpnja 1924.
Jonke Tekla, 24. srpnja 1924.
Kurtović Tomislav, 24. srpnja 1924.
Jokić Desanka, 24. srpnja 1924.
Marušić Krunoslav, 24. srpnja 1924.
Dank Karlo, 24. srpnja 1924.

Popović Risto, 24. srpnja 1924.
Reschner Zora, 24. srpnja 1924.
Pantić Savka, 24. srpnja 1924.
Katušić Milivoj, 24. srpnja 1924.
Petráš Ján, 24. srpnja 1924.
Proche Franjo, 24. srpnja 1924.
Nagi Ladislav, 24. srpnja 1924.
Šehić Orhan, 24. srpnja 1924.
Scherer Mihajlo, 24. srpnja 1924.
Kozjak Djuro, 24. srpnja 1924.
Novak Josip, 24. srpnja 1924.
Murmayer Robert, 24. srpnja 1924.
Tadić Stanka, 24. srpnja 1924.
Drenovački Mirko, 28. srpnja 1924.
Bogičević Čedomir, 28. srpnja 1924.
Lazarević Milan, 28. srpnja 1924.
Mirković Persida, 28. srpnja 1924.
Fischbein zev. Benjamin, 28. srpnja 1924.
Mihajlović Desanka, 28. srpnja 1924.
Arangjelović Milica, 28. srpnja 1924.
Altarac Hajim, 28. srpnja 1924.
Gavranić Vladimir, 28. srpnja 1924.
Dragutinović Angjelija, 28. srpnja 1924.
Margulit Milan, 24. srpnja 1924.
Bane Radivoj, 24. srpnja 1924.
Stojanović Mihail, 24. srpnja 1924.
Fischl Blanka, 24. srpnja 1924.
Marochino Marija, 24. srpnja 1924.
Sindik Ivan, 24. srpnja 1924.
Ilić Ivka, 24. srpnja 1924.

Jubilarcima

Uz žrtve i uz žilav trud
u zanosnom plamu,
Trudbenici Vi ste bili
u Prosvjete hramu.

Palili ste u njem tamnjan
i noću i danju,
služili ste svagda vjerno
napretku i znanju.

Dali ste nam plode zlatne
kakih malo ima,
i pregnuća velikoga
svijetli primjer svima.

Posuli smo pute danas
zelenilom granja,
kud će poći svećenici
Istine i Znanja.

